

ΤΑ ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ

4

ΙΟΥΛΙΟΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

1955

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

Π. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΑ νομικά
έπιστημονικά
φιλολογικά
σχολικά
δημοτικού
γυμνασίου

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΓΡΑΦΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Π. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΕΑ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ 23 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - ΤΗΛΕΦ. 42.72

ΤΑ ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
της Θεσσαλονίκης, μηνιαίο
αγωνιστικό όργανο πνευματι-
κής καλλιέργειας, εκδίδεται
από την Έπιμορφωτική Φοι-
τητική Ένωση Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης και διευθύνεται
από Συντακτική Έπιτροπή. Συν-
δρομα για Νομαρχίες, Δήμους,
Κοινότητες, Τράπεζες, ΝΠΔΔ,
Όργανισμούς : Έτήσιες δρ. 80,
έξαμηνιαίες 40 δρ. Για έπιστή-
μονας και φοιτητάς έτήσιες
40 δρ. και έξαμηνιαίες 20 δρ.
Για τό Έξωτερικό, έτήσιες \$ 3.
Έμβάσματα και έπιταγαί στον
υπεύθυνο κ. Άλέξ. Οικονόμου,
Μητροπόλεως 82 ή στα γραφεία
μας, Πανεπιστημιακή Λέσχη.
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧΜΑΙ 3

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ι
Ο
Υ
Λ
Ι
Ο
Σ
Σ
•
Σ
Ε
Π
Τ
Ε
Μ
Β
Ρ
Ι
Ο
Σ
Ι
9
5
5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Έν τῇ αὐλῇ
τοῦ Ἀρχιερέως, ποίημα, Κασ-
σάνδρου Σιβεριώτη σελ. 102 —
Κύριο ἄρθρο : Τὸ προσκλη-
τήριο τῶν ζωντανῶν σελ. 103 —
*Ίων Δραγούμης, Βασ. Λασούρ-
δα σελ. 105—*Ἡρώων καὶ μαρτύ-
ρων αἷμα, *Ίωνος Δραγούμη,
σελ. 107 — Στὴ Βόρειο *Ἠπειρο:
ὁ ἔλλητισμός καὶ οἱ ἄγῶνες
του σελ. 108 — Οἱ νέοι εἰρη-
νικοὶ ἐπαναστάται σελ. 113 —
Μὲ τοὺς φυσικομαθηματικούς,
Κικῆς Νάλτσα σελ. 117 — Πῶς
πρέπει νὰ σκεπτόμαστε, Jules
Ραγοὶ σελ. 120 — Γιά κείνους
ποὺ ἔφυγαν... διήγημα, Γιάννη
Ἀνθοχωρίτη σελ. 123 — Ἡ γό-
νιμη φοιτητικὴ ζωὴ, ἐντυπώ-
σεις, Θεοδ. Κομποπούλου σελ.
125 — Ἐξήντα χρόνια ζωῆς, Νί-
κου Μπακόλα σελ. 128 — Σὺν
Ἀθηνᾶ... νεοελληνικά, Ι.Ξ. σελ.
130—Φοιτητικὴ κίνησις σελ. 131.

Όταν καμμιά φορά, ἐνῶ θὰ εἶσαι καθισμένος
ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀρχιερέως, μόνος
ἀνάμεσα σὲ ὄχλο ἐχθρικό ἔρθη ἐκεῖνο τὸ
«Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ ἦσθα»
νὰ σ' αἰφνιδιάσῃ,

τὸν ἐκπληκτο μὴν ὑποκριθῆς
μὴ προσποιηθῆς τὸν ἀγνοοῦντα καὶ μὴν ἀρχίσης
μὲ γλῶσσα γογγύου καὶ ἀδέξια ἀπὸ τὸ φόβο
νὰ καταθεματίσης καὶ νὰ ὁμνῆς ὅτι οὐκ οἶσθα
τὸν ἄνθρωπον καὶ ἄλλα τέτοια·
σὴν δυσκολία τῆς στιγμῆς νὰ μὴν ἐνδώσῃς.

Νὰ βρῆς τότε, προσπάθησε, δύναμη
προσπάθησε ὅσο μπορεῖς νὰ βρῆς τὴ δύναμη
ὥστε νὰ δείξῃς στῆς πυρᾶς τὸ φῶς
τὸ ποιητικὸ
τὸ πρόσωπο ἀποφασιστικό, τίμιο,
ιδεῶδες

καὶ νὰ πῆς μὲ ἤρεμη σταθερότητα
(ὄχι μὲ νοσηρὸ φανατισμὸ) τὸ
«Ἀληθῶς. Μετ' Αὐτοῦ ἦν. Καὶ ἔσομαι.»

Τὰ ἰδανικά σου— τὰ ὄνειρά σου
αὐτὰ πὸν πιστεύεις γιὰ ἀλήθεια
καὶ (προπάντων) τὰ ὅσα ἀγαπᾷς
μὴν ἀρνηθῆς— μὴν ἀποκηρύξῃς
ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀρχιερέως. ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΣ ΣΙΒΕΡΙΩΤΗΣ

ΝΤΕ-Ι-ΒΙΝΤ ΗΒΑΝΣ

Πολλοὶ λίγοι γλύπτες γνώρισαν τὴν γοή-
γορη ἐξέλιξη πὸν εἶχε ὁ Ἀγγλὸς Ντέιβιντ
Ἡβανς. Ἀπὸ τοὺς χρόνους ἀκόμη τῶν
σπουδῶν του εἶδει ὅτι θὰ κατακτήσῃ μὴ
λαμπρὴ θέση μετὰ τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ
αἰῶνα μας. Σήμερα, ὅστερα ἀπὸ ἀλλεπά-
ληλες ἐπιτυχίες καὶ βραβεύσεις, τὰ ἔργα
του κοσμοῦν πολυάριθμα ἰδρύματα τῆς
Μεγ. Βρετανίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ
του ἔργο πὸν δίνουμε σὲ σημερινὸ μας
τεῦχος εἶναι ὁ «Προσευχόμενος
Χριστὸς» γλυπτὸ ἐξαιρετικῆς ἱσορρο-
πίας καὶ ἀναμφισβήτητης ποιότητας.

ΤΑ ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

τὸ προσκλητήριο τῶν ζωντανῶν

ΣΗΜΕΡΑ ἔχουμε πειστεῖ ὅτι ἡ χώρα μας χρειάζεται πρακτικὰ καὶ νέα
μυαλά. Οἱ ἀπαιτήσεις καὶ οἱ πόθοι τῶν πολιτῶν τῆς τότε μόνο θὰ ἱκανο-
ποιηθῶν, ὅταν ἄντρες καὶ γυναῖκες, ὄριμασμένοι στὰ τελευταῖα μεταπολε-
μικὰ χρόνια, δώσουν τὸ μέτρο τῆς ἀξίας τους στὴ διακυβέρνηση τῶν
κοινῶν.

Πρέπει νὰ παραδεχθῶμε ὅτι βρισκόμαστε πολλὰ χρόνια πίσω ἀπὸ
ἀποψη τρόπου ζωῆς καὶ ἀντιλήψεων. Οἱ ξένες ἀντανακλάσεις ἱκανοποιοῦν
πολὺ λίγους. Δίνουν συγχρόνως μιὰ πτωχὴ εἰκόνα τῆς πραγματικότητος
καὶ πραγματικότης γιὰ μᾶς εἶναι ἡ δυνατότης νὰ νεμόμεθα χωρὶς διακρίσεις
ὅλα τὰ ὑλικά καὶ ἄϋλα ἀγαθὰ πὸν προσφέρει ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμὸς.

Σήμερα ἀντικρύζουμε τοὺς παλαιότερους πολὺ ἀξιοπρεπεῖς γιὰ νὰ
κατέβουν νὰ ἐργαστοῦν καὶ νὰ ἰδρώσουν, φορῶντας τὴν φόρμα ἢ ἕνα
παλιοπαντέλονο, ὅταν τὸ ἀπαιτήσουν οἱ εἰρηνικὲς περιστάσεις. Κι ὅμως
τὴν ἐποχὴ αὐτὴ, χρειάζονται πολῖται πὸν ἡ ἀρχὴ τους νὰ εἶναι ἡ σκαπάνη,
τὸ μιστρί, ὁ ὁδοστρωτήρας, ὅποιασδήποτε ἐιδικότητος κι ἂν εἶναι. Ἀρκεῖ
νὰ πειστοῦν ὅτι ἡ προσωπικὴ τους εἰσφορά θὰ συμβάλει στὴν ἀνοικοδό-
μηση, ὅτι περικλείει τὸ πνευματικὸ στοιχεῖο. Ἡ αὐτοδιοίκηση ἀποτελεῖ
οὐτοπία γι' αὐτούς. Τὸ νὰ προσφέρουμε γιὰ τὴν προαγωγή κοινῶν σκο-
πῶν ἢ τὴν ἀντιμετώπιση ἐκτάκτων ἀναγκῶν εἶναι γιὰ μᾶς βασικὴ ἀρχή.
Ἡ ἀνύψωση τοῦ ἐπιπέδου, βιοτικῶν-πνευματικῶν, στηρίζεται σύμφωνα μὲ
τίς ἀπόψεις τους, στὴν ὑπαρξὴ χρημάτων. Ἐμεῖς θεμελιώνουμε τὸν μό-

χθο μας στήν δική μας γῆ, στήν δική μας παραγωγή, στήν αξιοποίηση τῶν δικῶν μας μέσων.

Ἀναγνωρίζουμε ὁμορφιά στή γῆ, ὄχι γιατί μᾶς τρέφει, ἀλλά γιατί ἐλευθερώνει τίς δυνάμεις μας ὅσο τήν πλησιάζουμε καί μᾶς βοηθά νά κατακτήσουμε τὸ πνεῦμα μας.

Σήμερα δὲν ἐπιδιώκουμε νά καταλύσουμε θεσμούς ἢ νάρθουμε σέ ρήξη μὲ τίς παλαιότερες γενιές. Κωδικοποιούμε μόνο τίς διάχυτες ιδέες μας, τήν νοοτροπία τῶν νέων ἀνθρώπων, τὴ στάση τῶν παλαιῶν μέσα ἀπὸ τὸ πολύπλευρο πρίσμα τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος μας.

Πρέπει νά παραδεχθοῦν ὅλοι, ὅτι νέος ἄνεμος ἀντιλήψεων φυσάει. Εἶναι αὐτὸς ποὺ χρειάζεται νά βοηθήσει στὴ γονιμοποίηση τῶν καινούργιων ἀτόμων, γιὰ νά ἀντεπεξέλθουν στὶς σημερινές συνθήκες. Λιτότητα στήν κατασκευή, στοὺς τρόπους, στήν ἐμφάνιση, πρακτικὴ σκέψη. Προσπάθεια ν' αὐξήσουμε τὸ εἰσόδημα χωρὶς νά σκλαβωθοῦμε. Ἀναγνώριση τῆς προσωπικότητος καθενὸς ἀτόμου καί βοήθεια νά ὀλοκληρώσει τὴν εὐτυχία του ὁ ἴδιος καί τῆς οικογενείας του. Μαχητικότης καί σταθερὴ ἀπόφαση ὅτι ἐνωμένοι καί μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ καί τὴν δουλειὰ ὅλα μποροῦν νά γίνουν.

Καλοῦμε τοὺς παλαιότερους νά ἀνοίξουν τὸν δρόμο τῶν νέων μὲ μεγαλύτερη ταχύτητα ἀπὸ ὅ,τι σήμερα, ποὺ κατακτοῦμε τὸ ἔδαφος σπιθαμὴ πρὸς σπιθαμὴ. Ἐπιχειρήματα τῆς παλαιᾶς σχολῆς, ὅπως εἶναι ἡ ἐπιπολαιότης, ἡ ἔλλειψη πείρας, ὁ ἀφανισμὸς τοῦ σεβασμοῦ, δὲν εὐσταθοῦν στὶς σημερινές γενιές ποὺ πολέμησαν καί νίκησαν. Μπορεῖ νά εἶναι ἱκανοὶ νά διατηρήσουν τὰ ὅσα ἀπέκτησαν. Ἀλλὰ γιὰ νέες κατακτήσεις δὲν ἔχουν οὔτε τὴ δύναμη ἀλλὰ οὔτε καί τὴν φαντασία. Τοὺς δίνουμε τὸ χέρι γιὰ νά κατέβουν ἀπὸ τὴν στενὴ ἀτομικότητα καί νά τοὺς βοηθήσουμε νά περιλάβει ἡ καρδιά τους ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερους ἀνθρώπους. Καί γιὰ νά τοὺς δεῖξουμε τὸ σεβασμὸ μας, κρατοῦμε γι' αὐτοὺς τίς τιμητικὲς θέσεις, μὲ καλὴ θέα τῶν ἔργων μας.

Σήμερα οἱ νεώτεροι παρουσιάζονται μὲ σκυφτὸ κεφάλι. Ὅχι ἀπὸ ἀποθάρρυνση. Μόνο ἀπὸ συναίσθηση, ὅτι ἐδῶ στήν στρογγυλὴ μικρὴ μας γῆ, ὅπου γεννηθήκαμε καί θὰ μᾶς θάψουν, μποροῦμε νά δημιουργήσουμε τὸν παράδεισὸ μας.

Σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ὅπου ἤχησε τὸ προσκλητήριον τῶν ζωντανῶν, οἱ νέοι ἔδωσαν τὸ παρὸν καί ἐργάστηκαν καί μόχθησαν κι ὁ τόπος πρόκοψε.

Ἡ χώρα ἡ δική μας ἔχει δοκιμαστῆ κι ὑποφέρει ὅσο καμιά. Τετρακόσια χρόνια σκλαβιά, συνεχεῖς πόλεμοι ὕστερα, κάνουν ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη νά σαλπίζουμε ἐγερτήριο τὰ χαράματα.

Ἡ νέα μας ζωὴ ἀπ' ἐδῶ θὰ ξεκινήσει. Κι ὅταν ὁ ἥλιος δύσει καί μαζευτοῦμε γιὰ τὸν ἀπολογισμό, τότε τὸν πρῶτο λόγο τῆς κριτικῆς ἄς τὸν ἔχουν οἱ παλαιοί.

Τώρα πρέπει ν' ἀναδείξουμε τὸν σαλπικτὴ, μὲ τὸ ἐμπνευσμένο, δυνατό κι ἀνατριχιαστικὸ σάλπισμα.

O.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΛΑΟΥΡΔΑ

Ἰων Δραγούμης

ΣΤΗΝ πνευματικὴ ζωὴ τῆς νεώτερης Ἑλλάδας λίγοι διανοούμενοι στοχαστικὰ καί τόσο ὀργανικά ὅπως τὴ στοχάστηκε ὁ Ἰων Δραγούμης. Γιὰ τὸν Ἰωνα Δραγούμη ὁ Ἑλληνισμὸς εἶναι ἀδιάσπαστη ἐνότητα ποὺ τὴν ἀπαρτίζουν ὡς οὐσιαστικὰ συστατικὰ τῆς στοιχεία καί ἡ κλασσικὴ παράδοση καί ἡ βυζαντινὴ κληρονομία καί ἡ νεοελληνικὴ πραγματικότητα. Τοῦτο εἶναι βέβαια κοινὸς τόπος σήμερα καί μπορεῖ κανεὶς νά τὸ ἀκούσει νά τὸ λένε εὐκόλα ὅσοι συνηθίζουν νά λένε μεγάλες ἠχηρὲς καί ἐστερημένες ἀπὸ περιεχόμενο φράσεις. Στὸν Ἰωνα Δραγούμη αἰσθάνεται κανεὶς ὅτι ἡ συνείδηση αὐτῆ τῆς ἐνότητας εἶναι τὸ κύριον χαρακτηριστικὸ τῆς προσωπικότητός του καί ὅτι τὴν ἔζησε πραγματικά, δὲν τὴ βρῆκε μέσα στὰ βιβλία. Ὅσοι φορὲς μιλάει ὁ Ἰων Δραγούμης γιὰ τὴν ἀρχαία, τὴ μεσαιωνικὴ ἢ τὴ νεώτερη Ἑλλάδα, ὁ λόγος του εἶναι στερεὸς καί σφιχτοδεμένος, πηγάζει ἀπὸ ὅσα ἔζησε καί ὅσα σκέφτηκε ὁ ἴδιος, ὄχι ἀπὸ ὅσα ἐδίαβασε. Ἡ φιλολογικὴ ριμικὴ ποῦ, μιλώντας γιὰ τὸν Ἰωνα Δραγούμη, τὸν συσχετίζει μὲ τὸν Μωρρις Μπαρρές, δὲν φαίνεται νά ἔχει ζυγισμένον ὅσο ἔπρεπε τὸ πρῶτο συνθετικὸ ἔργο τοῦ Δραγούμη, τὸ βιβλίον του γιὰ τὸν Παῦλο Μελά καί τὴ Μακεδονία, μὲ τίτλο «Μαρτύρων καί ἡρώων αἷμα». Στὸ βιβλίον αὐτὸ ἐνὸς νέου ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι γραμμένον ὄχι ἀπὸ συναισθήματα, ἀλλὰ ἀπὸ ὀδυνηρὲς πραγματικότητες, ὅπως ἦταν ὁ θάνατος τοῦ Μελά καί ὁ ἀγὼν γιὰ τὴ Μακεδονία, ὁ Ἑλληνισμὸς προβάλλει ὡς αἰώνια πραγματικότητα, ἀπαρομοιάστη μὲ ὅ,τι δῆποτε ἄλλο.

Περισσότερο ἀπὸ ὅποια ἄλλη φάση τῆς ζωῆς τοῦ Ἰωνος Δραγούμη, τὰ πρῶτα του χρόνια στὴ Μακεδονία ἦταν τὰ πιὸ μεστὰ καί πιὸ παιδευτικὰ γιὰ τὴν πνευματικὴ του πορεία. Εἶχε ἔλθει ἐδῶ μὲ τὴν παιδεία τῶν Ἀθηνῶν τῆς ἐποχῆς του στὴν ψυχὴ του, μὲ τὰ κλασσικὰ μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν καί τὴν κλασικολατρεία τῶν Ἀθηναίων διανοουμένων τοῦ οικογενειακοῦ του περιβάλλοντος. Ἐδῶ στὴ Μακεδονία, εἶδε ἕνα ἄλλο εἶδος Ἑλληνισμοῦ, ποὺ χωρὶς νά ἔχη ζήσει στὸ γῶρον τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἦταν ὁ ἴδιος ὅπως καί στὴ Νότια Ἑλλάδα, ἦταν ὁμοῦς μαζί καί διαφορετικὸς, γιατί τὴ μοῖρα του τὴ σφράγιζαν δύο χαρακτηριστικὰ ποὺ δὲν μποροῦσαν νά βρεθοῦν στὴν Ἀθήνα. Τὸ πρῶτο ἦταν ἡ βυζαντινὴ παράδοση στὴ Μακεδονία, καί τὸ δεύτερο, ἡ ἐναγώνια προσπάθεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐδῶ νά ἐπιζήσει παρὰ τὴν πίεση καί παρὰ τίς προσπάθειες τῶν Σλάβων.

Ἡ θεὰ τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς βυζαντινῆς τῆς κληρονομίας εἶναι μιὰ θεὰ ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνην ποὺ δίνει ἡ σκοπιὰ τῆς κλασσικῆς κληρονομίας. Καί γεωγραφικὰ καί πνευματικὰ, μὲ τὸ Βυζάντιον ὁ Ἑλληνισμὸς ἄλλαξε τοποθέτησιν καί ἀκόμη περισσότερο, ἐνῶ ὁ λόγος γιὰ τὴν κλασσικὴ παράδοση εἶναι —στὸ στόμα τουλάχιστον τῶν περισσότερων Ἑλλήνων— λόγος κενὸς καί μάταιος, ὁ λόγος γιὰ τὴ βυζαντινὴ κληρονομία εἶναι λόγος ποὺ σημαίνει τὴ ζωὴ ἢ τὸ θάνατον τοῦ ἔθνους. Αὐτὸ τὸ ἔζησε ὁ Ἰων Δραγούμης ὡς ἀδιαφιλονίκητη πραγματικότητα στὸν ἀγῶνα τῶν Πατριαρχεικῶν καί τῶν Ἐξαρχικῶν στὴ Μακεδονία. Οἱ πατριαρχεικοί, ἀκόμη κι ὅταν μιλοῦσαν μόνο

βουλγαρικά ἢ βλάχικα, ἦταν καὶ ἤθελαν νὰ εἶναι Ἕλληνες. Τὰ τελευταῖα αὐτὰ ὑπολείμματα τοῦ Βυζαντίου, ἔστω καὶ ἔθνολογικῶς ἀκαθόριστα, ἦταν καὶ ἀγωνίζονταν νὰ μείνουν μέσα στὴν ἐνότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Χωρὶς τὴ συνείδηση τοῦ Βυζαντίου ὁ Ἴων Δραγοῦμης δὲν θὰ μπορούσε νὰ κατανοήσῃ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγώνα, ὅπως καὶ, ἀντίστροφα ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν δὲν θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ, ἂν δὲν ὑπῆρχε ἐδῶ στὴ Μακεδονία ζωντανὴ ἢ κληρονομία τοῦ Βυζαντίου.

Τὸ πρῶτο αὐτὸ στοιχεῖο ποῦ στοιχειοθέτησε τὴ συνείδηση τῆς Ἑλληνικῆς ἐνότητας στὴν ψυχὴ τοῦ Ἴωνος Δραγοῦμης, συνδυάστηκε μὲ τὴν κατανόηση τῆς προσπάθειας τοῦ Ἑλληνισμοῦ νὰ ἐπιζῆσῃ παρὰ τὴν πίεση καὶ παρὰ τὴν πρόθεση τῶν Σλάβων. Τί σημαίνουν τριακόσια ἑκατομμύρια Σλάβοι στὰ ἐθνολογικὰ ὄρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, δύσκολα εἶναι νὰ τὸ καταλάβῃ κανεὶς στὴν Ἀθήνα, ποῦ οἱ ἀκρογιαλιεὶς καὶ τὰ βουνὰ τῆς ἐδημιούργησαν τοὺς ἀρχαίους θεοὺς, τοὺς ἀρχαίους ναοὺς καὶ τὴν ἀρχαία φιλολογία. Τὸ καταλαβαίνει ὅμως κανένας καλὰ, ὅταν βρεθῇ ἐδωπέρα καὶ τὸ κατάλαβε ἀκόμη καλύτερα ὁ Ἴων Δραγοῦμης βλέποντας στὴ Βόρειο Μακεδονία, στίς περιοχὰς τοῦ Μοναστηρίου, τοῦ Κρούσοβου καὶ τῶν Πρεσπῶν, τὸν Ἑλληνισμὸ νὰ ἀγωνιᾷ γιὰ νὰ

κρατηθεῖ στὸ φῶς τῆς ζωῆς. Ἡ διαλεκτικὴ αὐτὴ ἀντιπαράθεση τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σλάβων ἐβοήθησε τὸν Ἴωνα Δραγοῦμη νὰ συνειδητοποιήσῃ βαθύτερα τὸ χαρακτῆρα καὶ τὴ μοῖρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸ χαρακτῆρα καὶ τὴ μοῖρα ἐνὸς ἔθνους ποῦ ἔχει διαμορφωθεῖ κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Μεσογείου καὶ ποῦ γι' αὐτὸ δὲν ἔχει τίποτε κοινὸ μὲ τοὺς λαοὺς τῶν βορείων συνόρων του. Οἱ σκέψεις ποῦ ἀναπτύσσει ὁ Ἴων Δραγοῦμης γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ πολιτισμὸ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀντιδικία τοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ τοὺς Σλάβους, ὅπως τὴν ἔζησε ὁ Ἴων Δραγοῦμης στὴ Βόρειο Μακεδονία κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς του ζωῆς. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ τὸ βιβλίον «Μαρτύρων καὶ ἡρώων αἵμα», περισσότερο ἀπὸ ἓνα καλογραμμένο βιβλίον, εἶναι ἓνα μνημεῖο, τὸ μοναδικὸ ἕως τῶρα στὴ νεοελληνικὴ πνευματικὴ μας ζωὴ, ποῦ προήλθε ἀπὸ τὴ συνείδηση τῆς παρουσίας τριακοσίων ἑκατομμυρίων Σλάβων στὰ βόρεια σύνορα τοῦ ἔθνους. Ἡ παρουσία τοῦ ὄγκου αὐτοῦ στὰ βόρεια κράσπεδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι τὸ μεγαλύτερο πρόβλημα τοῦ ἔθνους. Ὁ Ἴων Δραγοῦμης εἶναι, ἕως τῶρα, ὁ μόνος νεο-Ἕλληνας διανοούμενος ποῦ ὄχι μόνον στοχάστηκε, ἀλλὰ καὶ πάλεψε μὲ τὸ πρόβλημα αὐτό.

ΣΙΑΒΑΧ ΣΒΑΝΤΑ

Ἁ Ἰνδὸς ζωγράφος Σιαβὰχ Σαβντὰ γεννήθηκε στὸ Κουζεράτ τῷ 1911 καὶ παρακολούθησε τὰ πρῶτα μαθήματα στὴν Βομβάη. Διεκρίθει ἐκέρδισε ὑποτροφία στὴν Ἀγγλία ὅπου καὶ πῆρε τὸ διπλωμά του σὲ χρονικὸ διάστημα μικρότερο τοῦ κανονικοῦ. Ἀργότερα ἐπισκέφθηκε τὸ Παρίσι, τὴν Ἀμερική καὶ τὴν Ἀφρική, πλουτίζοντας τὴν ἐμπεισίη του καὶ δημιουργώντας ἔργα ὅπως οἱ «Ἐργάτες τῆς Ἰάβας» (ὕδατογραφία) ποῦ δείχνουν καὶ πρωτοτυπία καὶ δύναμη στὸ σχῆμα.

ἡρώων καὶ μαρτύρων αἷμα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Παῦλος Μελάς σκοτώθηκε στὴ Στάτιτσα τῆς Μακεδονίας ἓνα βράδυ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1904.

Καὶ οἱ Ἕλληνες ξύπνησαν.

Γιατί ξύπνησαν τώρα μόνο; Ἐπειδὴ εἶναι τυφλοὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ περισσότεροι γεννήθηκαν γιὰ νὰ εἶναι καὶ μικροί. Σπίθες κοντὲς εἶναι οἱ στιγμὲς ποῦ ξυπνοῦν καὶ νοιώθουν τὴν μετριότητα ποῦ βαρύνει ἐπάνω τους. Σπίθα ὅταν λέγουν — ὦ, τί ἀνυπόφορη ποῦ εἶναι ἡ μετριότητά μου!

Τέτοια μιὰ σπίθα τοὺς ἄναψε ὁ Παῦλος Μελάς. Ὅσοι συνηθίζουν νὰ συλλογίζονται, ἄς στοχασθῶν πόσο μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνες ἐπρεπε νὰ εἶναι ὁ Παῦλος Μελάς, γιὰ νὰ καταφέρῃ νὰ τοὺς ἀνάψῃ. Καὶ μὲ τὴ σπίθα ποῦ ἄναψε στὸν καθένα, πολλοί, ποῦ ἦταν τυφλοὶ ὡς τότε, εἶδαν. Ἐτριψαν τὰ μάτια τους κάπως ξεψασμένοι καὶ εἶπαν μέσα τους, γιατί ντρέπονταν νὰ τὸ διαλαλήσουν.

— Ὄστε ὑπάρχει Μακεδονία, ἀφοῦ πῆγε ὁ Παῦλος Μελάς καὶ σκοτώθηκε γι' αὐτή! Καὶ ἄλλοι ἐσυμπέραναν.

— Ὄστε βρίσκονται ἀκόμα μετὰ τὸ 1897 ἀξιωματικοὶ στὸ στρατό, καὶ ζωὴ στὸ ἔθνος! Λοιπὸν Ζήτω τὸ ἔθνος!

Ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, γέροντες καὶ νέοι, γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι συνταράχθηκαν ἔξαφνα, μιὰ στιγμὴ, καὶ ἀνατρίχιασαν. Καὶ ἐκλαψαν γυναῖκες καὶ κορίτσια, γέροντες δάκρυσαν, ἄνδρες κούνηθηκαν, καὶ τὰ παιδιά τὰ ἑλληνόπουλα τοῦ κόσμου ὅλου ἄναψαν. Μιὰ ἄφραστη λαχτάρα, τοὺς συνεπῆρε ὅλους, καὶ ὅλοι ἔγιναν μιὰν ὥρα ποιητὲς καὶ πόθησαν νὰ τραγουδήσουν. Καὶ ὁ πόθος τους ἦταν φλόγα γιὰ κάποιο μεγαλεῖο. Ἡ σπίθα ὅμως τῶν περισσότερων ἀποκάηκε, ἔσβησε, γίνθηκε στάχτη.

Ἀκούσετε Ἑλληνόπουλα! Τίς ἁμαρτίες τῶν γερόντων μας καὶ τίς δικές μας ἁμαρτίες τίς φορτώθηκε ὁ Παῦλος Μελάς καὶ παθαίνονταν καὶ ὑπόφερε γι' αὐτές, ἐνῶ δὲν ἦταν ἄξιος γιὰ τέτοια τιμωρία. Οἱ λίγοι καὶ οἱ μετρημένοι παθαίνονται γιὰ τίς ἁμαρτίες τῶν πολλῶν, παλιῶν καὶ νέων, καὶ τίς φορτῶνονται ὅλες, γιατί δὲ

φοβοῦνται ξένα βάρη, δὲ φοβοῦνται καμιάν εὐθύνη, καὶ ἀντὶ νὰ κοιμποῦνται κοινοῦνται καὶ τολμοῦν. Ἀμα νοιώσουν, πεισθοῦν καὶ πιστέψουν πὼς πρέπει νὰ γίνῃ κάτι, τὸ ἀναλαμβάνουν οἱ ἴδιοι, γιατί θεωροῦν τὸν ἑαυτὸ τους ὑποχρεωμένο νὰ τὸ κάμουν καὶ ποτὲ δὲν περιορίζουν πρωτοβουλία ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Καὶ ἀφοῦ ἀποφασίσουν καὶ τὸ ἀναλάβουν, δὲ θὰ σταματήσουν πιά ὡς τὸ θάνατο. Στιγμὲς ὀλιγοψυχίας θὰ νιώσουν ἴσως, καὶ κούραση καὶ λύπη καὶ ἀηδία, ἀλλὰ ἐπειδὴ προβλέπουν πὼς τὸ ἔργο τους μορεεὶ καὶ τὴ ζωὴ τους νὰ πάρῃ, δυσκολίες δὲ βλέπουν, ἐμπόδια δὲ γνωρίζουν καὶ τίποτα δὲ θὰ τοὺς σταματήσῃ. Καὶ ἂν στὸ δρόμο τους τυχόν ἐμπόδια τέτοια ποῦ ζητοῦν τὴ ζωὴ ἐνὸς ἀνθρώπου, θὰ δώσουν τὴ ζωὴ τους.

Σὲ σὰς στρέφομαι παιδιά τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀγαπημένα Ἑλληνόπουλα, καὶ σὰς ἐξορκίζω — ἂν ἔχετε νὰ ξεδέψετε ἐνέργεια, ἄς εἶναι καὶ μέτρια, ἂν ἔχετε νὰ κάμετε τίποτε περισσότερο ἀπὸ σπίθες ἀπλῆς ἐnthουσιασμὸ — μὴ λησμονῆτε ποτὲ τὸ θάνατο τοῦ Παλληκαριοῦ, ἀλλὰ πρὸ πάντων μὴ λησμονῆτε τὴ ζωὴ του, τὸν ἐnthουσιασμὸ του δηλαδὴ καὶ τὴ δύναμη καὶ τὴν τόλμη, μὴ λησμονῆτε καὶ τὴν ιδέα, ποῦ γιὰ κείνη δούλεψε καὶ ὑπέφερε, οὔτε τὴν πανόρια χώρα ὅπου ἔσκοτώθη, γιατί ἡ ιδέα ἐκείνη καὶ ἡ χώρα θέλουν πολλοὺς ἀκόμη ἦρωες.

Νὰ ξέρετε πὼς ἂν τρέξουμε νὰ σώσουμε τὴ Μακεδονία, ἡ Μακεδονία θὰ μᾶς σώσῃ. Θὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὴ βρώμα ὅπου κυλιόμαστε, θὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὴ μετριότητα καὶ ἀπὸ τὴν ψοφιοσύνη, θὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὸν αἰσχρὸ τὸν ὕπνο, θὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ. Ἄν τρέξουμε νὰ σώσουμε τὴν Μακεδονία, ἐ μ ε ἰ ς θὰ σωθοῦμε.

Φαντάζομαι φυτρώνοντας νέα γενεὰ Ἑλλήνων — τὴ γενεὰ σας, Ἑλληνόπουλα, ἂν θέλετε — μεγαλωμένη στα αἵματα, θρημμένη μὲ πολέμους, μεθυσμένη ἀπὸ κινδύνους, γενεὰ ζωντανῶν, γενεὰ τολμηρῶν, γενεὰ ἀτρόμητων, χυμίζοντας κατὰ τὸ φῶς ἐνὸς γλυτωμοῦ.

Ἄπὸ τὸ βιβλίον του

ΣΤΗ
ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ: ὁ ἑλληνισμός
καὶ οἱ
ἀγῶνες του

ΟΤΑΝ ἡ Ἑλλάς στίς ἀρχές τοῦ 1914, ὑποχωρώντας στήν ἀδίκη ἀπόφαση τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων διέτασε τὸ στρατό της νὰ ἐκκενώσει τίς περιοχὲς τῆς Χιμάρας καὶ τοῦ Ἀργυροκάστρου, τῆς Πρεμετῆς, τῆς Κολώνιας καὶ τῆς Κορυτσᾶς πού τις εἶχε ἀπελευθερώσει ἕνα χρόνο πρὶν ἀπὸ βάρβαρο ζυγὸ αἰῶνων, ὀλόκληρο τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος εἶχε τὸ ὀδυνηρὸ συναίσθημα ὅτι ἕνα ὀλοζώντανο τμήμα του εἶχε ἀποκοπῆ βάνουσα ἀπὸ τὸν Ἐθνικὸ κορμό. Τὸ τμήμα αὐτὸ πού ἀπὸ τότε πέρασε στήν ἱστορία μὲ τὴν ὀνομασίαν Βόρειος Ἡπειρος, δὲν ἔπαυσε ὡς τὰ σήμερα νὰ ἀγωνίζεται, νὰ ὑποφέρει καὶ νὰ μαρτυρεῖ, μὲ τὴν ἔμμονη ὅμως πάντοτε καὶ ἀκατάλυτη ἀπόφαση τῆς ἐθνικῆς του ἀποκαταστάσεως.

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἢ Βόρειος Ἡπειρος δὲν ὑπῆρξε ποτὲ μιὰ ὀποιαδήποτε ἐδαφικὴ διεκδίκηση, μιὰ ἐπιθυμία κατακτήσεως περισσοτέρου χώρου καὶ μεγαλυτέρας δυνάμεως. Οὔτε ὁ πληθυσμὸς της εἶναι πολὺς, οὔτε τὸ ἔδαφός της πλούσιο. Πλούσια μόνο σὲ πατριωτικὰ αἰσθήματα καὶ πνεῦμα αὐτοθυσίας ὑπῆρξε πάντοτε ἡ ψυχὴ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων της πού αἰῶνες στάθηκαν ἐκεῖ ἀκρίτες τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος. Αὐτῶν τῶν ἀδελφῶν τὴν ἀποκατάσταση θεωρεῖ ἱερὸ χρέος του ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πού δὲ μπορεῖ νὰ λησμονήσῃ τὴν παλιὰ καὶ πρόσφατη ἱστορία τῆς Βορείου Ἡπείρου, τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος εἶναι ποτισμένο μὲ ἄφθονο αἶμα Ἑλληνικὸ καὶ ὅπου κερδήθηκαν οἱ πρῶτες νίκες κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἀρχαία ἐποχὴ

Ἡ ἐχθρική πρὸς τὴν Ἑλλάδα προπαγάνδα ἐμφανίζει συχνὰ τὴ Βόρειο Ἡπειρο ὡς χώρα τῆς ὁποίας ὁ πληθυσμὸς ὑπῆρξε καὶ εἶναι Ἀλβανικὸς καὶ ὅπου ζεῖ μιὰ μικρὴ Ἑλληνικὴ μειονότης. Ἡ ἱστορία ὅμως, ἡ παλαιὰ καὶ ἡ νέα, ἡ χθεσινὴ καὶ ἡ σημερινὴ ἀκόμη πραγματικότης μαρτυροῦν τὸ ἀντίθετο καὶ ὁ ἀμερόληπτος κριτὴς δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴ μεγάλη ἀδικία πού ἀπετέλεσε ἡ ἀπόσπαση τῆς Βορείου Ἡπείρου ἀπὸ τὸν Ἐθνικὸν κορμό, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ἀλβανοὶ καὶ οἱ διάφοροι ὑστερόβουλοι κατὰ τὸ πλεῖστον ὑποστηρικταὶ τοὺς ἰσχυρίζονται ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα κιάλας τὴ Βόρειο Ἡπειρο τὴν κατοικοῦσαν Ἰλλυριοί, τῶν ὁποίων ἀπὸ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΥ

γονοὶ εἶναι—ὅπως λένε—οἱ σημερινοὶ Ἀλβανοί. Εἶναι πολὺ συζητήσιμο ἂν οἱ σημερινοὶ Ἀλβανοὶ κατάγονται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἰλλυριοὺς, γιατί γιὰ πρώτη φορὰ ἐμφανίζονται ἱστορικὰ κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνες τοῦ Μεσαίωνα καὶ μάλιστα ὄχι σὰν λαὸς συγκροτημένος μὲ δικές του, ἔστω καὶ στοιχειώδεις ἐκδηλώσεις πολιτισμοῦ ἢ ἐθνικῆς συνειδήσεως, ἀλλὰ σὰν ἄθροισμα ἀπὸ πρωτόγονες φάρες στὴν ὀρεινὴ βορειοδυτικὴ γωνία τῆς Βαλκανικῆς. Ὅπως δὲν ὑπάρχει οὔτε ἕνας Ἑλληνας ἢ Ρωμαῖος ἀρχαῖος συγγραφεὺς πού νὰ περιλαμβάνει τὴ Βόρειο Ἡπειρο στὴν Ἰλλυρία, δὲν ὑπάρχει οὔτε ἡ παραμικρὴ σχετικὴ μαρτυρία. Ἀντίθετα ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἀρχαῖα κείμενα πού ἀναφέρουν σχετικὰ, βεβαιώνουν κατηγορηματικὰ ὅτι ἡ χώρα τῶν Ἰλλυριῶν ἀρχίζε βορειότερα καὶ ἀπὸ τὰ σημερινὰ ὄρια τῆς Βορείου Ἡπείρου. Ἐξ ἄλλου στὰ βορειοηπειρωτικὰ ἐδάφη, ἀπὸ τὸ Ἰόνιο ὡς τὴν Κορυτσᾶ βρίσκονται τόσο πυκνὰ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ κτίσματα, οἱ ἀρχαῖες Ἑλληνικὲς ἀκροπόλεις, τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ φρούρια, μικρὰ ὄχυρά, τάφοι, ἐπιγραφές καὶ εὐρήματα, ὥστε καὶ μόνον αὐτὰ νὰ ἀποτελοῦν ἀσφαλὴ ἀπόδειξη γιὰ τὸ ποιὸς λαὸς κατοικοῦσε αὐτὰ τὰ μέρη στὴν ἀρχαιότητα. Στους πρῶτους μάλιστα μεταχριστιανικοὺς χρόνους ὁ Ἑλληνισμὸς εἶχε ἀπλωθεῖ πολὺ βορειότερα καὶ ἕνα μεγάλο τμήμα τῆς σημερινῆς Ἀλβανίας εἶχε ἐξελληνισθεῖ, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ ὀνομασία «Illyria Graeca» (Ἑλληνικὴ Ἰλλυρία) πού δῶσανε σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ οἱ Ρωμαῖοι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

Μεσαιωνικὴ ἐποχὴ

Σύμφωνα μὲ βυζαντινὲς πηγές τοῦ 11ου μ. Χ. αἰῶνα Ἀλβανὸν ἢ Ἀρβανὸν ἦταν τὸ ὄνομα μιᾶς ὀρεινῆς περιοχῆς μεταξὺ τῶν ποταμῶν Μάτι καὶ Δεβόλη. Ἀπὸ ἐκεῖ οἱ Ἀλβανικὲς φάρες εἶτε πιεζόμενες ἀπὸ τοὺς Σλαῦους τῆς Βαλκανικῆς, εἶτε ζητώντας ἄλλοῦ πόρους ζωῆς, κατέβαιναν πρὸς τὰ νοτιώτερα καὶ μερικὲς ἀπ' αὐτὲς φτάσανε ὡς τίς νότιες ἐσχατιές τῆς Ἑλλάδος. Σ' αὐτὲς τίς μετακινήσεις καὶ μεταναστεύσεις τοὺς οἱ Ἀλβανοὶ περνοῦσαν φυσικὰ καὶ ἀπὸ τὴ Βόρειο Ἡπειρὸ καὶ ἀρκετοὶ ἐγκατεστάθηκαν ἐκεῖ καὶ ἤρθαν σὲ ἐπικοινωνία καὶ ἐπιμιξία μὲ τὸν ἐγγώριο πληθυσμὸ. Σὲ καμμιά ὅμως ἐποχὴ αὐτὲς οἱ ἐγκαταστάσεις δὲν κατάρθωσαν νὰ ἀλλοιώσουν ἀποφασιστικὰ τὸν ἐθνολογικὸ χαρακτῆρα τῆς Βορείου Ἡπείρου. Τρανὴ ἀπόδειξη τῆς Ἑλληνικότητος τῆς Ἡπείρου στὴν τελευταία περίοδο τοῦ Μεσαίωνα (καὶ φυσικὰ καὶ τῆς Βορείου Ἡπείρου, πού ὑπῆρξε πάντοτε ἀναπόσπαστο καὶ ὀργανικὸ τμήμα τῆς ὅλης Ἡπείρου) ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἐξῆς γεγονός: Ὅταν κατὰ τὴν τετάρτη σταυροφορία οἱ Φράγκοι σταυροφόροι κατέλυσαν τὴν Ἑλληνικὴ Αὐτοκρατορία καὶ διεμοίρασαν τὰ ἐδάφη της ἀναμεταξύ τους, στὴν Ἡπειρο ὀργανώθηκε ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ ἀντίδραση κατὰ τῆς Φραγκοκρατίας καὶ ἐκεῖ ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸ Βυζαντινὸ οἶκο τῶν Ἀγγέλων τὸ πρῶτο Δημοκρατικὸν τῆς Ἡπείρου πού διετήρησε στίς δυτικὲς ἐπαρχίες τῆς Ἑλλάδος ἀκμαῖο τὸ ἑλληνικὸ φρόνημα καὶ διέσωσε τὸν ἑλληνισμὸ ἀπὸ τοὺς Φράγκους καὶ τοὺς Βουλγάρους πού τὸν ἀπειλοῦσαν μὲ πλήρη καταστροφὴ.

τουρκοκρατία

Μετά την κατάκτηση της Βαλκανικής από τους Τούρκους οί περισσότεροι Ἀλβανοί άλλαξεοπίστησαν καὶ ἔγιναν ἀπὸ τότες οἱ φοβεροὶ διώκτες τῶν ὑποδουλωμένων Χριστιανικῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ ἰδιαίτερα τῶν Ἑλλήνων. (Πιστοὶ στὴν Ὀρθοδοξία ἔμειναν κυρίως ὅσοι εἶχαν ἐγκατασταθεῖ σ' Ἑλληνικὲς χῶρες. Αὐτοὶ ἀπὸ τὶς ἐπιμιξίες τους μὲ τοὺς Ἑλληνας καὶ ἀπὸ τὴ συνεχῆ ἐπίδραση τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἶχαν ἀποκτήσει μὲ τὸν καιρὸ Ἑλληνικὴ συνείδηση καὶ στοὺς κοινούς μὲ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας ἀγῶνες τους κατὰ τῶν Τούρκων ἔγραψαν μερικὲς ἀπὸ τὶς ἡρωϊκώτερες σελίδες τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας). Ἡ Βόρειος Ἠπειρος ἐπὶ αἰῶνες ὑπέφερε μαρτυρικὰ κάτω ἀπὸ τὴν αἱματηρὴ τυραννία τῶν Τουρκαλβανῶν, πού ἡ Τουρκία χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὴν ἐξόντωση τοῦ ἡρωϊκοῦ αὐτοῦ προπυργίου τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀπὸ τὸ βορειοηπειρωτικὸ δημοτικὸ τραγοῦδι μᾶς φτάνουν ἕως τώρα οἱ μακρυνοὶ λυπητεροὶ ἀντίλαλοι τῆς σκοτεινῆς ἐκεῖνης ἐποχῆς μὲ τοὺς βίαιους ἐξισλαμισμούς καὶ τὶς φοβερὲς σφαγὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ πού ἔμεινε πιστὸς στὰ πάτρια, μᾶς φτάνουν ὁμως ἐπίσης καὶ ἀρρενωποὶ φθόγγοι πού μιλᾶνε γιὰ τὴν ἡρωϊκὴ ἀντίστασὴ του κατὰ τῆς ξένης τυραννίας. Ἡ θρυλικὴ Χιμάρρα, σκαρφαλωμένη στὶς πλαγιὰς τῶν ἀρχαίων Κεραυνίων ὀρέων πού ἱδρυσε τὸ πρῶτο Ἑλληνικὸ ἄρματωλίκι, ὑπῆρξε κυρίως σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ τὸ μαχητικὸ προπύργιο τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

νεοελληνικὴ ἀναγέννηση

Τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος παρὰ τὸ παιδομάζωμα, παρὰ τοὺς βίαιους ἐξισλαμισμούς, παρὰ τὶς περιοδικὲς σφαγὲς ἐπέζησε καὶ ἤδη ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνα ἀρχίζει νὰ σημειῶνει μιὰ γενικὴ πρόοδο στὸ ἐμπόριο καὶ στὰ γράμματα. Πλήθος ἐμπόρων ταξειδεύει καὶ ἐγκαθίσταται στὴ δύση. Πλήθος σπουδαστῶν φοιτᾷ στὰ Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπιστρέφοντας στὴν πατρίδα μεταλαμπαδεύει τὰ γράμματα, τὶς ἰδέες καὶ τὶς ἀντιλήψεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Σ' αὐτὴ τὴν προοδευτικὴ ἐξέλιξη πού μαζὺ μὲ τοὺς ἀγῶνες τῶν ἄρματωλῶν καὶ κλεφτῶν παρασκευάσε τὸ ἔθνος γιὰ τὴ μεγάλη ἐξόρμηση τοῦ 21, ἡ Ἠπειρος γενικὰ (καὶ εἰδικώτερα ἡ Βόρειος Ἠπειρος) ἔπαιξε πρωτοποριακὸ ρόλο.

Στὸ Ἀργυρόκαστρο, τὸ πρῶτο Ἑλληνικὸ σχολεῖο ἱδρύεται στὰ 1633 καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν πολιτεία βγαίνουν πολλοὶ Ἑλληνας ἐπιστήμονες καὶ λόγιοι τοῦ 18ου αἰῶνα. Ὁ ἱερομόναχος Μακρῆς βγάζει στὰ 1742 «Σταχυολογία Γραμματικῆς», ὁ Πολυζῶης Σπύρου ἐκδίδει τὸ 1754 «Ἐπιτομὴν Λογικῆς» καὶ τὴν «Τέχνην Ρητορικῆν» τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ Γεώργιος Δημητρίου συντάσσει στὰ 1780 τὴν πρώτη κατὰ τὸ Σάθα «Ἑλληνολατινικὴ Γραμματικὴ», ὁ Ἀργυροκαστρίτης Ἀλέξανδρος Βασιλείου πρόεδρος τῆς Τουρκίας στὴν Τεργέστη ἀλληλογραφεῖ μὲ τὸν Κοραῖ καὶ ἀνταλλάσσει σκέψεις γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνόρθωση τοῦ ἔθνους. Στὴν κωμόπολη Δρόβιανη ἱδρύνονται τὸν 18ον αἰῶνα δύο σχολὲς μὲ κοινούς ἐράνους, ἡ μιὰ ἀπ' αὐτὲς προωρισμένη

γιὰ ἀνώτερες σπουδές. Ἡ Κορυτσά ἔχει τὸ πρῶτο τῆς Ἑλληνικὸ σχολεῖο ἀπὸ τὰ 1724.

Μοσχόπολις

Μὰ ἐκεῖ ὅπου σημειώθηκε τὸ κορύφωμα τῆς πνευματικῆς καὶ ἐκπολιτικῆς δράσεως τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦταν ἡ Μοσχόπολις, τὸ καμάρι καὶ ἡ ὑπερήφανα τῆς Βορείου Ἠπείρου καὶ ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα. Ἦδη ἀπὸ τὸν 17ον αἰῶνα λειτουργοῦσαν στὴ Μοσχόπολη σχολεῖα. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 18ου αἰῶνα ἱδρύθηκε τὸ περιφημο «Ἑλληνικὸν Φροντιστήριον» πού μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε πραγματικὸ φυτώριο Ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας. Στὰ 1744 ἡ σχολὴ αὐτὴ τελειοποιήθηκε καὶ ὀνομάστηκε «Νέα Ἀκαδημία». Ἦταν δὲ ἰσάξια πρὸς τὶς ἐξοχώτερες σχολὲς τοῦ τότε Ἑλληνισμοῦ. Διέθετε ἐπίσης ἡ Μοσχόπολις ἀξιολογώτατη βιβλιοθήκη μὲ χιλιάδες τόμους ἀρχαίων ἰδίως συγγραφέων καὶ τυπογραφεῖο πού ἱδρύθηκε στὰ 1710. Ἡ Μοσχόπολις εἶχε γίνε μιὰ μεγάλη γιὰ τὴν ἐποχὴ τῆς πολιτείας, ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα Ἑλληνικὰ ἀστικά κέντρα, μὲ πληθυσμὸ πάνω ἀπὸ 50.000 κατοίκους. Χάρης στὴν ἐπικοινωνία τῆς μὲ τὴν Εὐρώπη εἶχε ἀναπτύξει χειροτεχνία, βιομηχανία (ἰδίως ταπητουργία) καὶ ἐμπόριο καὶ εἶχε πλουτίσει. Ἀπὸ παντοῦ συνέρρεε κόσμος, καὶ ἰδίως μαθηταὶ στὰ ὀνομαστά σχολεῖα τῆς. Ὅταν στὰ 1770 ξέσπασε ἡ Ἐπανάσταση στὴν Πελοπόννησο, ὑποκινημένη ἀπὸ τὸ Ρῶσσο ναύαρχο Ὀρλώφ, ὁ τελευταῖος ἔστειλε μιὰ προκήρυξη στοὺς Χιμαριῶτες καὶ τοὺς καλοῦσε νὰ ξεσηκωθοῦν καὶ αὐτοὶ κατὰ τῶν Τούρκων. Οἱ Χιμαριῶτες ζήτησαν τότε τὴν ὑποστήριξη τῶν Μοσχοπολιτῶν πού ἔλαβαν ἐνεργὸ μέρος στὸ κίνημα. Αὐτὸ ὑπῆρξε ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς τῆς. Οἱ γείτονές τῆς Τουρκαλβανοὶ πού ἀπὸ καιρὸ βλέπανε μὲ φθόνον καὶ μῖσος τὴν καταπληκτικὴ ἄνοδο τῆς Μοσχόπολεως, εἰσέβαλαν τότε στὴν πλοῦσια πολιτεία καὶ τὴν κατέστρεψαν.

εἰσφορά στὴν ἐπανάσταση

Στὴ μεγάλη Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἡ Βόρειος Ἠπειρος ἔδειξε ἄλλη μιὰ φορὰ τὴ γνήσια ἐλληνικότητά τῆς, προσφέροντας αἱματηρὲς θυσίες στὸ βῶμο τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους. Ἀπὸ τὴ Χιμάρρα ὡς τὴν Κόρυτσά, πλήθος βορειοηπειρωτῶν, περνώντας μετὰ τὴν κατάπιψη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στὴν Ἠπειρο, ἀνάμεσα στὶς τουρκικὲς στρατιές, κατέβηκαν στὴ Νότιο Ἑλλάδα καὶ ἔλαβαν μέρος στὸν ἀγῶνα. Πολλῶν ἀπ' αὐτοὺς τὰ κατορθώματα καὶ οἱ ἡρωῖσμοὶ ἔχουν καταλάβει τιμητικώτατη θέση στὴν ἱστορία τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀναφέρουμε μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ γνωστά ὀνόματα βορειοηπειρωτῶν ἀγωνιστῶν.

Ὁ Χιμαριώτης Μιχαὴλ Σπυρομήλιος μαζὺ μὲ τ' ἀδέρφια του Ζάχο καὶ Νικόλα καὶ 250 ἄλλους Χιμαριῶτες πολέμησε στὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι. Στὴν ἡρωϊκὴ ἔξοδο ἔπεσε ὁ ἀδερφός του Νικόλας. Ἐπὶ Καποδίστρια ὄργανος τῶν ἀτάκτων ὁ Μ. Σπυρομήλιος ἔγινε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἐπανειλημμένως Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ἀφῆκε ἀπομνημονεύματα τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου.

Τὸ πολιορκημένον Μεσολόγγι γνώρισε καὶ ἄλλον ἄνδρῆον Βορειοηπειρωτῆν, τὸν Κώστα Χορμοβίτην, γνωστὸν στὸν ἀγῶνα μὲ τὸ προσωνύμιον «Λαγουμιτζῆς» ἀπὸ τοὺς ὑπονόμους (λαγούμια) ποὺ κατασκεύαζε καὶ ποὺ μὲ τὶς ἀνατινάξεις τοὺς προκαλοῦσε μεγάλας καταστροφὰς στοὺς Τούρκους. Ἔπεσε κι αὐτὸς πολεμώντας κατὰ τὴν Ἡρωϊκὴ Ἔξοδο.

Ἄλλος Βορειοηπειρωτῆς ἀγωνιστῆς ὁ Βάγγος Θωμᾶς ἀπὸ τὸ Χάρμοβο ἐπιλεγόμενος καὶ Χορμοβίτης. Τὰ δύο του ἀδέρφια Νίκος καὶ Πούλιος σκοτώθηκαν στὴ μάχη τῶν Ἀμπελακίων Πειραιῶς. Ὁ ἴδιος πληγώθηκε σ' αὐτὴν, ἀφοῦ πολέμησε προηγουμένως στὰ Ἄγραφα, στὸ Ἀσπρόχωμα, στὴν Κόρινθο καὶ στὴν Πάτρα.

Ἄλλοι πολλοὶ ἥρωϊκοὶ πολεμιστὰι ἀπὸ τὴν περιφέρεια Ἀργυροκάστρου ἔγιναν γνωστοὶ στὴν Ἐπανάσταση μὲ τὸ ὄνομα Ἀργυροκαστρίτες. Ἀπὸ τοὺς πιὸ γνωστοὺς ὁ Ἀναστάσης Ἀργυροκαστρίτης ποὺ ἐπὶ κεφαλῆς σώματος Βορειοηπειρωτῶν πολέμησε στὸ Ἀγρίνιο, τὴ Ναύπακτο, τὸ Πέτα, τὸ Κεφαλόβρυσσο καὶ σ' ἄλλες τὶς μάχες τοῦ Καραϊσκάκη καὶ ὁ θρυλικὸς Κυριακούλης Ἀργυροκαστρίτης. Αὐτὸς βρέθηκε τὸ 1821 στὴ Σμύρνη. Μόλις ἔμαθε τὴν ἔκρηξη τῆς Ἐπαναστάσεως ἔφυγε κρυφὰ γιὰ τὴν Πάρο, ὅπου ὕψωσε τὴ σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως. Τὸ 1822 πολεμᾷ ἐστὴν Ἀθήνα, τὸ 1823 ἐστὴν Κρήτη. Τὸ 1824 διορίζεται χιλιάρχος καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλὰς περιπέτειες τὸν βλέπουμε στὰ 1827 νὰ πολεμᾷ τὸν Ἰμβραήμ ἐστὴν Πελοπόννησο ὑπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ Κολοκοτρώνη ἐπὶ κεφαλῆς σώματος 200 ἀνδρῶν. Στὰ 1827 βρίσκεται ἐστὴν Κρήτη μὲ πολλοὺς ἄλλους Βορειοηπειρωτῆς πολεμιστὰς ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ ἄλλου θρυλικοῦ Ἡπειρωτῆ Χατζημιχάλη ἀρχηγοῦ τοῦ ἀτάκτου ἱππικοῦ κατὰ τὴν Ἐπανάσταση. Στὴν περιώνυμη μάχη τοῦ Φραγκοκάστελλου, ὅπου τὸ σῶμα τοῦ Χατζημιχάλη ἀποτελοῦμενο ἀπὸ 600 περίπου πεζοὺς καὶ 70 καβαλαρέους ἀντιμετώπισε 9.000 Τούρκους, ἔπεσε σὰν ἄλλος Λεωνίδας ὁ Κυριακούλης Ἀργυροκαστρίτης μὲ ὄλους τοὺς ἀνδρας του ἐστὴν θέσιν ὅπου εἶχε ταχθεῖ. Ἡ μάχη αὐτὴ ἦτανε μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ λυσσαλέας καὶ φονικὰς ποὺ γνώρισε ἡ Ἐπανάσταση καὶ τὰ παλληκάρια τῆς Βορείου Ἡπείρου ποὺ πότισαν μὲ τὸ αἷμα τοὺς τὴν ἥρωϊκὴ γῆ τῆς Κρήτης ἔγιναν θρόλος καὶ τραγοῦδι στὸ στόμα τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ.

(Στὸ ἐπόμενο τὸ Β' Μέρος)

ΤΟ ΘΑΥΜΑ
ΤΗΣ ΠΕΟΡΙΑ

οἱ νέοι εἰρηνικοὶ ἐπαναστάται

Τὰ «Φοιτητικὰ Γράμματα» ἐστὴν προσπάθειά τους νὰ βοηθήσουν τοὺς νέους νὰ κατανοήσουν τὰ δικαιώματα ἀλλὰ καὶ τὶς ὑποχρεώσεις ποὺ ἔχουν, μιὰ καὶ ἀποτελοῦν τὴν πιὸ ζωτικὴ μερίδα τῆς κοινωνίας, ἀρχίζον νὰ δημοσιεύουν μιὰ σειρά ἀρθρῶν, σχετικὰ μὲ τὰ ἐπιτεύγματα τῶν νέων σὲ ἄλλες χώρες.

Τὸ κατωτέρω ἀρθρο τῆς Μπέτη Φρίντομ ποὺ δημοσιεύθηκε στὰ περιοδικὰ Redbook καὶ Reder Digest δείχνει τί μποροῦν νὰ κάνουν οἱ νέοι ἐστὴν καταπιαστοῦν μὲ μεγάλα καὶ δύσκολα προβλήματα.

Η πόλις Πεόρια τῆς πολιτείας Ἰλλινόϊς ἦταν γνωστὴ σ' ὀλόκληρες τὶς Ἠνωμένες Πολιτείες γιὰ τὴν διαφθορά καὶ τὴν ἐξ-αθλίωση ποὺ ἐπικρατοῦσε. Ἦταν γνωστὸ σ' ὄλους πὼς οἱ πολιτικοὶ ἐχρηματίζοντο καὶ ἐκαρποῦντο τὰ κέρδη παρανόμων καὶ σκοτεινῶν ἐπιχειρήσεων. Οἱ δρόμοι τῆς πόλεως ἦσαν σὲ ἀθλία κατάσταση καὶ τὰ σχολεῖα γίνονταν χειρότερα κάθε χρό-νο. Ἐλάχιστα γυμναστήρια ὑπῆρχαν καὶ καθόλου κέντρα ψυχαγωγίας καὶ μορφώ-σεως γιὰ νὰ προσελκύσουν τὴ νεολαία. Αὐτὴ ἦταν ἡ κατάστασις ἐστὴν, σὲ ἡλικία 21 ἐτῶν, ἔφυγα ἀπὸ τὴν Πεόρια.

Σήμερα ὁμως κανένας ἀπὸ τοὺς κατοί-κους δὲν ντρέπεται γιὰ τὴν πόλιν του. Λόγω τῆς καλῆς τῆς διοικήσεως ἀπενεμήθη ἐσχά-τως ἐστὴν Πεόρια τὸ μετάλλιον τῆς Ἐνώ-σεως Δήμων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Οἱ παράνομες ἐπιχειρήσεις ἐξαφανίσθηκαν. Οἱ δρόμοι λάμπουν. Τὰ σχολεῖα βελτιώ-θηκαν. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ πραγματοποιή-θηκε ἀπὸ τοὺς νέους τῆς ἡλικίας μου οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ἔφεραν σὲ αἰσιο πέρασ ἕναν παγκόσμιον πόλεμον, ἀπεφάσισαν νὰ ἀνα-λάβουν τὴν ἐκκαθάριση τῆς Πεόρια. Ὅταν τὰ ὄνειρά τους καὶ οἱ φιλοδοξίες τους φάνηκαν νὰ ξεπερνῶν τὰ ὄρια καὶ

τὶς δυνατότητες τῆς πόλεως δὲν ἔφυγαν, ὅπως ἄλλοτε, γιὰ μακρυνὲς πολιτείες. Μετεμόρφωσαν τὴν Πεόρια ἐστὴν πὺν νὰ μπορεῖ νὰ ἀνταποκριθῆ στὰ ὄνειρά τους.

Προηγουμένως ἀλήτες καὶ βρωμιῆς περι-τριγύριζαν τὸ Δημαρχεῖο καὶ τὸ Δικαστή-ριο σὲ σημεῖο πὺν νὰ δυσκολεύεται κανεὶς νὰ πλησιάσῃ. Ἡ πόλις ἦταν γεμάτη ἀπὸ χαρτοπαικτικὰ κέντρα καὶ οἴκους ἀνοχῆς. Κάθε Δευτέρα ἕνας ἀπεσταλμένος τῶν ἐπιχειρήσεων ποὺ κυβερνοῦσαν τὴν πόλιν ἔρχονταν ἐστὸ Δημαρχεῖο καὶ κατέθετε τὴν «εἰσφορά». Τὰ χρήματα αὐτὰ ἀναφέ-ρονταν ἐστὸν προϋπολογισμὸ τοῦ Δήμου ὡς «εἰδικὰ ἔκτακτα ἔσοδα» καὶ ἀνέρχονταν σὲ 60-70 χιλ. δολάρια.

Οἱ Δημοτικοὶ Σύμβουλοι τῆς πόλεως ἐξελέγοντο βάσει ἑνὸς συστήματος ποὺ ἐπέτρεπε στοὺς ἐνδιαφερομένους νὰ προ-εξοφλοῦν τὰ ἀποτελέσματα καὶ νὰ ἐκλέ-γουν ἀνθρώπους των. Οἱ παραβάται τῶν κανονισμῶν τῆς Τροχαίας ἀφηναν τὴν κλήση τους ἐστὸ Palace Tavern, ἕνα ἀπὸ τὰ κέντρα τῆς πόλεως, ὅπου εἶχε τοποθε-τηθεῖ εἰδικὸ κιβώτιο, καὶ γνώριζαν πὼς οἱ σύμβουλοι τοὺς ὁποῖους ἐξελέξαν καθ' ὑπόδειξιν, θὰ φρόντιζαν γιὰ τὴν «τακτο-ποίησή» τους. Μερικὲς ἀδύναμες προσπά-θειες γιὰ ἀλλαγὴ τῆς καταστάσεως ἀπέ-

κατοίκους της πόλεως έπεσεκέφθησαν την έκθεση συγχρόνων καλλιτεχνών.

Τὰ σχολεία; Οί κάτοικοι της Πεόρια είχαν τόσο άπαγορευθεί ώστε άρνούνταν νά πληρώσουν περισσότερους φόρους γιά τὰ σχολεία, και τὰ εκπαιδευτικά συμβούλια αναγκάζονταν νά ίσοσκελίσουν τόν προϋπολογισμό τους έλαττώνοντας τó διδακτικό προσωπικό και καταργώντας μαθήματα όπως ή μουσική, ζωγραφική, οικιακά, επαγγελματικά μαθήματα, την βιβλιοθήκη, τó γυμναστήριο.

Σήμερα μέ την συνεγή και έπίμονη προσπάθεια τών κατοίκων, υπό την καθοδήγηση της Ένώσεως Έπιστημόνων Γυναικών, τó έπίπεδο τών σχολείων άπό άπόψεως άριθμού, διδακτικού προσωπικού και έποπτικών μέσων έχει φθάσει σέ άξιοθαύμαστο σημείο.

Οί κολυμβητικές δεξαμενές της πόλεως ήταν κλειστές έπί δέκα χρόνια έπειδή δέν άνταποκρίνονταν στους όρους υγιεινής. Μέ την έκλογή όμως στο Συμβούλιο Πάρκων και Ψυχαγωγίας τού νεαρού άσφαλιστού Robert Cen και άλλων σάν αυτόν, οί δεξαμενές άρχισαν πάλι νά λειτουργούν, οργανώθηκαν μαθήματα κολυμβήσεως και χορού και ιδρύθηκαν άθλητικές ομάδες. Τά παιδιά τόν κάποτε ντρέπονταν γιά την πόλη τους τώρα είναι

υπερήφανα γι' αυτήν.

Άλλά ή ιστορία και ή εξέλιξη της Πεόρια δέν σταμάτησε έδώ. Ύπάρχουν άκόμη τρώγλες και άνεργοι. Όμως «περισσότεροι πολίτες παραδέχονται σήμερα την ύπαρξιν τών κακών και περισσότεροι παρά ποτέ προσπαθούν γιά την βελτίωση της καταστάσεως» λέγει ó νεαρός καθηγητής της Χημείας.

Όταν ύπάρχει έμπιστοσύνη και πίστη ότι τίποτα δέν είναι άδύνατο, οί άνθρωποι μπορούν νά κατορθώσουν ό,τιδήποτε. Σήμερα ύπάρχει στην Πεόρια και μιá γενεά νεώτερη άπό εκείνην πού άρχισε την άλλαγή: οί βετεράνοι τού πολέμου της Κορέας οί όποιοι καταπάστηκαν μέ πράγματα τὰ όποια άκόμη και ή δική μου γενεά δέν φανταζόταν πώς μπορούσαν νά πραγματοποιηθούν. Άνάμεσα τους ó 26της Richard Chandler πού κάποτε σχεδίαζε νά άσχοληθή στο Broadway μέ την συγγραφή θεατρικών έργων. Σήμερα γράφει έργα γιά τó θέατρο πού μέ την βοήθειά του ιδρύθηκε στην Πεόρια. «Η Πεόρια» μου έλπε «είναι μιá πόλη πού δικαίως μπορεί νά είναι υπερήφανος ότι είσαι πολίτης της. Έχει δυνατότητες και άνθρώπους πού είναι πρόθυμοι και ίκανοί νά τις άξιοποιήσουν».

Μετάφραση Μ.Ι.

ΚΙΚΗ ΝΑΛΤΣΑ

μέ τούς

φυσικομαθηματικούς

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ - ΑΥΣΤΡΙΑ - ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ο ούρανός χαρούμενος, όμοιος μέ τις καρδιές όλων μας, χαμογελά και παιχνιδίζει μέ τὰ έλαφρά συννεφάκια του, κρύβοντας πότε τόν ήλιο. Τó αυτοκίνητο τρέχει αφήνοντας πίσω την έλληνική γη δίχως νά χρησιμοποιεί κλάσιν, βρίσκοντας τó πολυ άδύνατο μπροστά στο τραγούδι και τó κέφι τó δικό μας. Δέν μένουν παρά λίγα μέτρα νά βρεθούμε σέ γιουγκοσλαβικό έδαφος.

Αφήνουμε την Έλλάδα άποχαιρετώντας τους Έλληνες στο σύνορα, κι άγκαλιάζοντας μέ μιá ματιά ό,τι άγνωστό μένει πίσω μας. Ένα βήμα και νά πατήμε σέ ξένο έδαφος' σηκώθηκε τó σέρβικο δοκάρι κι άκούστηκαν οί πρώτες ολαυικές λέξεις. Τά έλληνικά έμβατήρια όντηχόν σκεπάζοντας τó κάθε τι, είναι ó άποχαιρετισμός μας στο σέρβικο φυλάκιο φεύγοντας άπό αυτό.

Προχωρούμε γιά τόν πρώτο μας σταθμό τó Νίς, διαμονή μιás βροδυάς κι άναχώρηση τó πρωί, φθάνουμε στην πανεπιστημιούπολη τού Βελιγραδίου. Πελώρια κτίρια στεγάζουν και φοιτητές και φοιτήτριες άπό χωριά. Σ' ένα άπό αυτά φιλοξενηθήκαμε κι έμεις. Λίγες ώρες μας μένουν νά γνωρίσωμε την πόλη, ή κούραση εξαφανίζεται μπροστά στην θέληση. Έδώ κατάλαβα ότι ó ψυχικός παράγον παίξει πρωτεύοντα ρόλο στόν άνθρωπο κι ότι την δύναμη τó σόμα την παίρνει πρώτα άπό την ψυχή.

Σέ λίγο είμαστε όλοι έτοιμοι και περπατάμε άνάμεσα σέ Σέρβους. Έδώ άρχί-

ζει και τó δράμα ή μάλλον ή κωμωδία της συνεννόσεως «ou est la poste?» άκούω δίπλα μου, ρωτούσε ένας φοιτητής μας τόν βοηθό τού σωφέρ τού άλλου αυτοκινήτου μας... Δέν είχαμε γνωριστή άκόμη καλά και τó γεγονός πού περιστοιχιζόμαστε συνεχώς άπό ξένους έκανε νά βλέπουμε και τούς δικούς μας σάν ξένους. Ένα καλόκαρδο γέλοιο ήταν ή άπάντηση.

Τά ποταμόπολια κυλούν έπάνω στα ήσουα νερά τού Δουνάβειος ενώ δίπλα περνά τó τραίνο. Αφήνουμε τó Βελιγραδι μέ την προοπτική νά τó γνωρίσωμε καλύτερα στόν γυρισμό πού θά μείνουμε περισσότερο. Σέ λίγο όλοι συγκεντρωμένοι μέσα σι' αυτοκίνητα φεύγουμε γιά τó Ίνσμπουργκ. Όσο πλησιάζομε στα Αύστριακά σύνορα τó πράσινο διαδέχεται τά κίτρινα χωράφια, τά σπίτια αλλάζουν όψη κι όλα μας προμηνύουν πώς κάτι τó ξεχωρο ύτάρχει πέρα άπό τά σύνορα. Δέν άργησε νά φανή τó πρώτο αύστριακό σπίτι στους πρόποδας ενός βουνού σκεπασμένο μέ έλατα. Φάνταζε σάν ψεύτικο, ξύλινο μέ την σκεπή σέ σχήμα Λ, την μία πλευρά μεγαλύτερη σύμφωνα μέ την διεύθυνση τού άέρου. Ένα μπαλκόνι γεμάτο λουλούδια πιάνει πέρα γιά πέρα την πρόσωση τού σπιτιού. Όλα περνούν άπό τά μάτια μας σάν κινηματογραφική ταινία. Λειβάδια μέ ποικιλόμορφα λουλούδια, δάση άτέλειωτα καταράκτες κι ό,τι όμορφο έχει νά παρουσιάση ή φύση θαρρείς και συγκεντρώθηκαν εκεί. Ό πρώτος μας σταθμός στην Αύστρια είναι

Στ' άλατορυχεία τού Saltsburh Μ' έπικεφαλής τόν καθηγητή κ. Ίω. Ξανθάκη...

τὸ Γκροσγκλόκνερ σὲ ὕψος 3.798 μ. Εἶναι ἡ ὄροσειρά τῶν Ἄλπεων· χιόνι σκεπάζει τὰ πάντα γύρω μας καὶ κάτω σὲ μεγάλη ἀπόσταση βρισκονται οἱ παγετώνες.

Φθάσαμε στὸ Ἴνσμπρουκ νύκτα. Τὰ πρῶσινα τυρολέζικα καπέλα μὲ τὰ φτερά καὶ οἱ χαρακτηριστικὲς τοὺς ἐνδυμασίες μᾶς λένε ὅτι βρισκόμαστε στὴν καρδιά τοῦ Τυρόλου. Ἐμπρὸς μας φαντάζει ἡ ἐκκλησία μὲ τὴ χρυσή στέγη, τὰ κεραμίδια τοῦ ἐξώστου τῆς ὁμοία μὲ λείψια ψαριοῦ εἶναι ἐπιχρυσωμένα. Ὁ ποταμὸς Ἴν διασχίζει τὴν πόλη πλασιωμένους μὲ πανύψηλα δένδρα. Εἶναι μιὰ διαδρομὴ θαυμασία πού τὴν κάναμε πεζοὶ πηγαίνοντας στὸν ἐναέριο σιδηρόδρομο, ὁ ὁποῖος μᾶς μετέφερε στὴν κορυφὴ τοῦ Hafelekar σὲ ὕψος 2.300 μ. Ἐνα ἄσπρο χαλί ἀπλώνεται μπροστά μας ἐνῶ τὰ σύννεφα μᾶς τυλίγουν στὸ λεπτὸ τὸς πέπλο.

Τὸ αὐτοκίνητο τρέχει, ἀφήνουμε τὴν ὄμορφη Αὐστρία ἐλπίζοντας στὸ γυρισμὸ ν' ἀπολαύσουμε κι ἄλλες ὄμορφιές τῆς.

Ἡ εἰσοδὸς μας στὴ Γερμανία ἐγίνε μὲ τὴν ἐπίσκεψη, στὸ παλάτι τοῦ Linderhof ἕνα ἀπὸ τὰ κομψότερα δημιουργήματα τοῦ Λουδοβίκου II. Ἐκεῖ μείναμε ἕνα ἀπόγευμα θαυμάζοντας τὴν τέχνη ἀλλὰ καὶ τὸ χρυσάφι πού σπαταλήθηκε γιὰ νὰ γίνῃ.

Μόναχο: Κτίρια μεγάλα, σκοτεινὰ καὶ ἐπιβλητικὰ μᾶς περιβάλλουν. Ἐνα ὀλόκληρο τετράγωνο στεγάζει τὸ Μουσεῖο μὲ συνολικὴ ἔκταση 25 χλμ. Ἐκεῖ βρεθήκαμε τὸ πρῶτὸ βλέποντας τὰ ὁμοιώματα ἀνθρώπων σὲ φυσικὸ μέγεθος τὰ ὁποῖα παρίσταναν ὄλη τὴ δουλειὰ πού γίνεται στὰ ἀνθρακωρυχεῖα. Ἐνα δωμάτιο μὲ θολωτὸ κινητὸ ταβάνι καὶ μὲ τ' ἄστρα σὲ κανονικὲς θέσεις μᾶς δείχνει τοὺς ἀνατέλοντας, δύοντες καὶ ἀειφανεῖς ἀστέρους σὲ κάθε ἐποχὴ τοῦ ἔτους. Ὅλες τὶς ἀσκήσεις φυσικῆς καὶ χημείας τὶς ἐκτελοῦμε πατώντας ἕνα κουμπί.

Οἱ ἡμέρες στὸ Μόναχο κυλοῦν πολὺ γρήγορα, ὁ χρόνος μας εἶναι λίγος καὶ τ' ἀξιοθέατα πολλά. Ἐτοῖ ἀμέσως βρεθήκαμε στὸν ζωολογικὸ κήπο. Ζῶα ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον ζοῦν σὲ φυσικὲς συνθῆκες σὲ μιὰ τεράστια σὲ ἔκταση περιοχὴ.

Τὸ παλάτι τοῦ Νύμφενμπουργκ μὲ τὶς ἀπέραντες λίμνες ποῦνον γιὰ σιτολιδνούφαρα καὶ κύκλους εἶναι κι αὐτὸ δημιουργημάτων τοῦ Λουδοβίκου II. Τὰ χειμερινὰ του ἀνάκτορα. Βράδυ καθισμένοι

ὄλοι στὰ πελώρια τραπέζια τοῦ Χοφμπουχάους πίνουμε μύτρα σὲ μεγάλα πήλινα ποτήρια, ἡ ὀρχήστρα παίζει διάφορα γνωστὰ μας κομάρια κι ὄλοι μαζί τὴν συνοδεύουμε γέροντας δεξιά κι ἀριστερὰ σύμφωνα μὲ τὸ ἐκεῖ ἔθιμο. Ἡ ὀρχήστρα σταμάτησε. Γερμανοὶ μὲ φλάς βγάζουνε φωτογραφίες. Τοὺς κατατήσαμε μὲ τὸ κέφι καὶ τὸ τραγούδι μας. Σὲ μιὰ στιγμή σηκώνεται ἕνας ἐκ τῶν καθηγητῶν μας καὶ λέγει, «πρὶν 15 χρόνια μᾶς κατέκτησαν οἱ Γερμανοὶ, σήμερον τοὺς κατατήσαμε ἑμεῖς». Ἐπιστρέφουμε στὴν ὄμορφη Αὐστρία. Σάλτσμπουργκ: ἡ πατριδα τοῦ Μότσαρτ. Ἐνα ἐξοχικὸ ξενοδοχεῖο μᾶς δέχεται μὲ πρόσωπα γελαστὰ καὶ πρόθυμα. Τυρολέζες μὲ τὸ ταντελένιο μπλουζάκι, τὸ στητὸ φόρεμα, τὴν ποδιὰ καὶ τὸ ἀπαραίτητο μαῦρο βελούδο στὸ λαιμὸ μὲ ἕνα μενταγιόν, εἶναι σὰν ψεύτικες.

Ὁ ἐναέριος μᾶς μεταφέρει στὴν κορυφὴ ἐνὸς βουνοῦ, λίγο πῶ κατὼ εἶναι τὰ ἀλατωρυχεῖα τοῦ Σάλτσμπουργκ. Φορῶντας φόρμες προχωροῦμε σὲ στενοὺς διαδρόμους οἱ ὁποῖοι εἶναι στηριγμένοι μὲ πασσάλους πὺν ἀνάμεσά τους προβάλλει τὸ ἔδαφος ὑγρὸ καὶ κοκκῶδες χαρακτηριστικὸ τοῦ ἄλατος. Μιὰ λίμνη μπροστά μας μὲ περιεκτικότητά σὲ ἄλας 33% εἶναι ἕνα χάσμα ὁμορφιάς σὲ βάθος 30 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ ἔδάφους. Περνώντας στὴν ἀέναντι ὄχθη μαθαίνουμε γιὰ τὴν ἐξαγωγή τοῦ ἄλατος. Σχηματίζουν λίμνες τὶς ὁποῖες γεμίζουν μὲ νερό· διαβιβρῶσκονται τὰ τοιχώματα στὰ ὁποῖα εἶναι τὸ ἄλας καὶ διάφορα ἀργιλλοῦχα ὄρυκτά, τὰ τελευταῖα καθίζάνουν (γι' αὐτὸ τὸ ἔδαφος εἶναι ἀργιλλῶδες) ἐνῶ τὸ ἄλας διαλελυμένον στὸ νερὸ διαχετεύεται στὸ ἐργοστάσιο γιὰ τὸν διαχωρισμὸ αὐτοῦ.

Ὁμάδα φοιτητῶν μὲ ἀρχηγὸ τὸν καθηγητὴ κ. Κανέλλην ξεκινάμε γιὰ τὴν παγωμένη σπηλιά, εἶναι στὴν κορυφὴ ἐνὸς βουνοῦ σὲ ὕψος 1640 μ. Τὰ σύννεφα ἐρχονται νὰ μᾶς τυλίξουν κι ἀνάμεσά τους σὰν σκιὲς ξεγλυστρώντας φθάνουμε στὸν παγωμένο γίγαντα ὁ ὁποῖος ἔχει μῆκος 41 χιλμ. Προχωροῦμε σὲ ἔξλινα σκαλῆκια βαλμένα ἐπάνω στὸν πάγο, ἕνα χιλιόμετρο, πάγοι μᾶς τριγυρίζουν ἀπὸ παντοῦ σὲ ποικίλα σχήματα, δένδρα, καμπάνες, ἐκκλησίες, ἀνθρώποι κ.λ.π., ἕνα πῶ θάρι ἀπὸ λίγα λουλούδια μᾶς δείχνουν τὸν τάφο τοῦ Alexander Von Merk ὁ

πρῶτος πὺν ἀνακάλυψε τὴν σπηλιά.

Σούρουπο τὸ αὐτοκίνητο τρέχει στοὺς δρόμους τῆς Βιέννης. Ὁ Δούναβης ξεχύνεται μπροστά μας μ' ὄλη του τὴν μεγαλοπρέπεια. Βρισκόμαστε ἔξω ἀπὸ τὸ Ring, ἔτσι λέγεται ὁ δακτύλιος πὺν προὔπηγε κι ἐκλείνει τὴν παλιὰ Βιέννη. Τώρα εἶναι ἕνας πλατὺς δρόμος σὲ σχῆμα δακτυλίου, στὸ κέντρο ὑψώνεται ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἕνα πραγματικὸ ἀριστούργημα.

Τὸ Μουσεῖο μὲ τὴν ἀπέραντη συλλογὴ σὲ ὄρυκτά καὶ ζῶα μᾶς κράτησε μιὰ μέρα, ἀθέλητα ἀποροφώντας ὄλο μας ἰὸ εἶναι.

Τὸ παλάτι τῆς Μαρίας Θηρεσίας ὅπως καὶ τὸ κάθε τι ὠραῖο μένει ἀνεξίτηλο στὴν μνήμη μας φεύγοντας γιὰ τὸ Βελιγράδι.

Ἡ τελευταία μας ἐπίσκεψη εἶναι ὁ ἀτομικὸς σταθμὸς τοῦ Βελιγραδίου. Τὴν παραγωγὴ τῶν ραδιοισότων καθῶς καὶ πολλὰ πειράματα τὰ εἶδαμε σὲ διάφορα

ἐργαστήρια. Σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ μιὰ μηχανὴ λύνει ἐξισώσεις μὲ 30 ἀγνώστους μέσα σὲ 20 λεπτά.

Νύχτα ἀφήνουμε τὴν Σερβία κι ὄσο πλησιάζομε στὴν Ἑλλάδα μιὰ ἐπιθυμία μᾶς κυριεύει ὄλο καὶ ποῖὸ πολὺ, νὰ φθάσομε γρήγορα.

Νά, πάλι ὁ ἴδιος Σέρβος· σηκώνεται τὸ δοκάρι, σὰν κάτι ν' ἄλλαξε κι ὄμως γύρω δὲν βλέπομε τίποτε ἄλλο ἀπὸ χωράφια· εἶναι ἡ ἑλληνικὴ γῆ ποῦναι τόσο γνώριμη ὄς τὴν τελευταία τῆς σπιθαμῆ, ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ φωνὴ πὺν μᾶς λέγει ὅτι βρισκόμαστε σὲ πάτριον ἔδαφος.

Ἀποχαιρετώντας τοὺς ἀγαπητοὺς μας καθηγητὰς κ.κ. Ξανθάκη, Κανέλλην καὶ Βάρβογλην, εἰς τοὺς ὁποῖους ὀφείλεται ἡ ὀργάνωση καὶ πραγματοποίησι τῆς ἐκδρομῆς καὶ πὺν μὲ πολλὴ ἀγάπη καὶ φροντίδα μᾶς περιεθαλψαν, ξεκινάμε γιὰ τὸ σπιτί πὺν τόσο νοσταλγήσαμε παίρνοντας μαζί μας τὶς ὄμορφες ἀναμνήσεις.

ΦΟΥΡΜΑΝ ΦΙΝΚ

Ὁ Φούρμαν Φίνκ, μὲ τὸν πίνακα πὺν δημοσιεύσαμε στὸ τεῦχος αὐτὸ καὶ πὺν ἔχει τὸν τίτλο «Ἀγγλικὸ Ἀββαεῖο» κέρδισε τὸ ἐφετεινὸ βραβεῖο Ἁλιμαν γιὰ τοπεῖο. Χωρὶς νὰ παρουσιάζεται στιλιζαρσμένος, ὁ καλλιτέχνης δείχνει μιὰ ἐπιδειξιότητα στὰ ἐκφραστικὰ του μέσα καὶ ἐξωτερικεῖ περιφάνεια τὰ λυρικὰ του αἰσθήματα.

JULES PAYOT

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

πῶς

πρέπει

νά

σκεπτόμαστε

ΕΑΝ ἡ θεωρητικὴ σκέψη ἔχει τόσο κεφαλαιώδη σημασία στὸ ἔργο τῆς πνευματικῆς ἀπελευθερώσεώς μας, εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ἐρευνήσουμε πῶς πρέπει νὰ σκεπτόμαστε καὶ νὰ ἐξετάσουμε τὶς ὑλικὲς βοηθίες πού μποροῦν νὰ μᾶς προμηθεύσουν ἢ γνῶση τῶν ψυχικῶν νόμων καὶ ἡ πέτρα.

Μὲ τὴν θεωρητικὴ σκέψη πρόκειται νὰ διεγείρουμε μέσα μας ἰσχυρὲς κινήσεις συμπαθείας ἢ ἀποστροφῆς, νὰ προκαλέσουμε ἀποφάσεις, νὰ δέσουμε κανόνες διαγωγῆς, νὰ ἀποφύγουμε τὸν διπλὸ στρόβιλο τῶν καταστάσεων τῆς συνειδήσεως, πού προκαλοῦνται ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο καὶ ἐκείνων πού ἔχουν ἐσωτερικὴ προέλευση.

Ὁ μέγας γενικὸς κανόνας, πού πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμε γιὰ νὰ σκεπτόμαστε μὲ ὠφέλιμο τρόπο, ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἐξέταση τῆς φύσεως τῆς σκέψεως. Σκεπτόμαστε μὲ τὶς λέξεις. Γιὰ νὰ σκεφθοῦμε εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὶς πραγματικὲς εἰκόνες, γιατί εἶναι δυσκίνητες, ὄχληρές, δύσχρητες. Ἀντικαθιστοῦμε τὶς εἰκόνες μὲ σύμβολα, εὐμνημόνευτα καὶ εὐμετάδοτα.

Οἱ λέξεις γενικῶς, συνδεδεμένες μὲ τὰ πράγματα, ἔχουν τὴν ιδιότητα νὰ μποροῦν νὰ ἀνακαλοῦν τὰ ἴδια πράγματα, ὅταν τὸ θέλουμε, ἐὰν φυσικὰ ἔχουν εἰσέλθῃ στὴ μνήμη μετὰ ἀπὸ τὴν γνῶση τῶν πραγμάτων ἢ τούλάχιστον συγχρόνως μὲ τὴν γνῶση τους.

Ὅταν εἴμαστε παιδιά, μαθαίνομε δυστυχῶς πρῶτα τὶς λέξεις, ἀν ἐξαιρέσει κανεὶς τὶς περιπτώσεις ἐκεῖνες πού ἀφοροῦν πράγματα πολὺ συνηθισμένα καὶ πού ὑποπίπτουν στὴν ἀντίληψή μας διαρκῶς καὶ «κατ' αἰσθησιν». Γιὰ τὸν μεγαλύτερο ἀριθμὸ τῶν λέξεων αὐτῶν δὲν εἴχαμε τὸν καιρὸ ἢ τὴν δυνατότητα ἀλλὰ καὶ τὴν τόλμη νὰ προωθήσουμε «στὰ ἄχυρό τους τὸν κόκκο τῶν πραγμάτων». Εἶναι στάξεις ἐλαφροὶ ἢ ἀκόμη κενοί. Ὅλοι μας ἔχουμε ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ τέτοιων λέξεων στὴ μνήμη μας. Καμιά φορὰ δὲν ἀκουσα τὸν ἐλέφαντα νὰ βρῶται. Οἱ λέξεις «βρυχηθμός τοῦ ἐλέφαντος» εἶναι γιὰ μένα στάχης κενός. Ὁ λαὸς ἔχει πλήθος ἀπὸ τὴν κενότητα πολλῶν ἀπὸ τὶς σκέψεις μας, μάλιστα δὲ δὴ γιὰ τὴν ἀσάφεια καὶ τὴν κενότητα πολλῶν ἀπὸ τὶς σκέψεις μας, μάλιστα δὲ δὴ ἀνακαλύψομε ὅτι καὶ οἱ περισσότεροὶ νοήμονες μιλοῦν πολλές φορές ἀνψιπτακοί, χωρὶς στοὺς λόγους τους νὰ ἀντιστοιχῇ καὶ τὸ παραμικρὸν πράγμα.

Ὅταν σκεπτόμαστε δὲν κάνομε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ κτυποῦμε τὸ ἄχυρο γιὰ νὰ πέφτῃ ὁ κόκκος. Ὁ κανόνας πού δεσπόζει στὴ σκέψη εἶναι ἡ κανονικὴ ἀντικατάσταση τῶν λέξεων μὲ τὰ πράγματα. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ δὲν ἔχουμε

ἀσαφῆ καὶ ἀόριστη εἰκόνα τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ ἴδια πράγματα μὲ ὄλες τους τὶς λεπτομέρειες. Πρέπει νὰ εἰδικεύομε κάθε διανόημά μας, νὰ τὸ καθιστοῦμε συγκεκριμένο. Ἐὰν πρόκειται, γιὰ παράδειγμα, νὰ ἀποφασίσῃ κανεὶς νὰ μὴν καπνίσῃ, πρέπει νὰ ἐξετάσῃ ὅλα τὰ κακὰ τοῦ καπνίσματος, χωρὶς νὰ παραλείψῃ κανένα, ἀπὸ τὸ μαύρισμα τῶν δοντιῶν μέχρι τὴν ἔτησιαν δαπάνη ἀγορᾶς τῶν τσιγάρων. Ἐὰ διαπιστώσῃ ἀκόμη τὴν τόσο ὀρθὴ παρατήρηση τοῦ Τολστόϊ, ὅτι ὁ καπνὸς ἀμβλύνει τὸ πνεῦμα. Ἐὰ ἀποφασίσῃ κάποια μέρα, πού δὲ εἶναι σὲ τέλεια πνευματικὴ διαύγεια, νὰ ἀρχίσῃ μιὰ λεπτὴ φιλοσοφικὴ παραγωγή. Ἐπειτα ἀν τὴν συνεχίσῃ καπνίζοντας δὲ παρατήρησῃ ὅτι μετὰ τὸ κάπνισμα μὲ πολλὴ δυσκολία δὲ κατορθώσῃ νὰ προσηλώσῃ τὴν σκέψη του καὶ νὰ κατανοῇ. Παρόμοιες ἀπόπειρες δὲ πείσουν ὅτι ὁ καπνὸς ἀμβλύνει τὴν λεπτότητα τοῦ πνεύματος. Ἐὰ σκεφθῇ ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ συνήθεια τοῦ καπνίσματος εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς καθαρὰ ὑλικὲς ἀπολαύσεις πού δὲν δὲ θραδύνουν νὰ καταντήσουν τυραννικὲς συνήθειες. Ἐὰ σκεφθῇ ὄλες τὶς περιπτώσεις, πού ὑπέφερε ἀπὸ αὐτὴ τὴν τυραννία. Μὲ τέτοιες παρατηρήσεις καὶ ἄλλες ἀκόμη δὲ δώσῃ μεγάλη δύναμη στὴν ἀπόφαση πού ἔλαβε στὶς στιγμὲς τῆς αὐτοκυριαρχίας του, νὰ μὴ καπνίσῃ πλέον. Εἶναι ἀνάγκη μετὰ νὰ ἀναπαραστήνῃ κανεὶς μία-μία τὶς πολλὰς ἱκανοποιήσεις πού παρέχει ἡ ἐργασία.

Μὲ λεπτομερῆ ἀνάλυση μπορεῖ κανεὶς νὰ διαλύῃ τὶς ὑποβολές τῆς γλώσσας καὶ τὴν αὐταπάτη τοῦ πάθους καὶ νὰ ἐξακριβώσῃ τὸ ψεῦδος τῶν περισσοτέρων ἀπὸ τὶς κρατούσες δεξασίες.

Τέλος μὲ μόνη τὴν λεπτομερῆ παρατήρηση δὲ μπορῇ κανεὶς νὰ προβλέπῃ τοὺς κινδύνους πού προέρχονται ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὴν ὀκνηρία μας, ἀπὸ τὸ περιβάλλον, τὶς σχέσεις μας, τὸ ἐπάγγελμαί μας, τὶς τυχερὰς περιπτώσεις κτλ.

Γιὰ νὰ βοηθοῦμε τὶς σκέψεις μας πρέπει νὰ ἀποφεύγομε τὸν θόρυβο καὶ νὰ συγκεντρωθῶμε στὸν ἑαυτὸ μας, ἔπειτα δὲ νὰ συμβουλευθῶμε τὰ βιβλία, πού ἔχουν σχέση μὲ τὸ θέμα πού ἀσασχολεῖ τὴ σκέψη μας καὶ νὰ ξαναδιαβάσομε τὶς σημειώσεις μας. Μὲ σύντονο ἐργασία τῆς φαντασίας δὲ ἀναπαραστήνομε μὲ τρόπο σαφῆ, ἀκριβῆ καὶ συγκεκριμένο τὶς λεπτομέρειες τοῦ κινδύνου πού διατρέχομε καθὼς καὶ τὰ πλεονεκτήματα πού μποροῦν νὰ προκύψουν ἀπὸ τὴν διαγωγή μας. Δὲν ἄρκει νὰ τὰ παρερχόμαστε ὅλα αὐτὰ μὲ ταχύτητα. Πρέπει νὰ βλέπομε, νὰ ἀκοῦμε, νὰ μυρίζομε, νὰ ἀγγίζομε. Πρέπει μὲ ἔντονη σκέψη νὰ κατορθώνομε ὥστε τὸ ἐξεταζόμενο ἀντικείμενο νὰ μᾶς εἶναι τόσο παρόν, ὅσν νὰ ἦταν στὴν πραγματικότητα. Πρέπει μάλιστα νὰ μᾶς εἶναι περισσότερο παρόν. Γιατί, ὅπως ἡ τέχνη καθιστᾷ κάποια σκηνὴ ἢ ἓνα τοπεῖο περισσότερο λογικὸ, ἔχοντας μεγαλύτερη ἐνότητα, ἔτσι ἡ φαντασία μας πρέπει νὰ μᾶς καθιστᾷ τὸ ἀντικείμενον τῆς σκέψεως περισσότερο καθαρὸ, περισσότερο λογικὸ, περισσότερο ἀληθινὸ ἀπὸ ὅ,τι εἶναι στὴν πραγματικότητα, ἄρα περισσότερο ζωντανό, περισσότερο ἱκανὸ νὰ ἐπιδράσῃ.

* * *

Ἐπάρχουν καὶ μερικὰ ἐπικουρικὰ μέσα πού συντελοῦν ὥστε οἱ σκέψεις μας νὰ παράγουν τὰ ἀποτελέσματά τους. Οἱ μεγάλοι ρυθμιστὰί τῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως, κάτοχοι ὅλης τῆς πείρας τῶν προκατόχων τους, καὶ διαθέτοντας πληθὺς προσωπικῶν παρατηρήσεων, πού ἐλέγχονται ἀκατάπαυστα μὲ τὴν ἐξομολόγηση, μᾶς ἀποδεικνύουν ὅτι στὴν συνειδηση τῶν πιστῶν ἢ ἐξέγερση τῶν ἰσχυρῶν συγκινήσεων δὲν εἶναι μέσον ἀλλὰ ὑπέρτατος σκοπὸς καὶ πόση σπουδαιότητα ἔχουν στὴν ψυχὴ καὶ οἱ ἐλάχιστες θρησκευτικὲς πράξεις. Δὲν μποροῦμε νὰ παραβρεθοῦμε σὲ μιὰ ἱεροτελεστία, χωρὶς νὰ συναισθανθοῦμε δαυμασμό γιὰ τὴν πλήρη γνῶση, πού ἐπιστάτησε στὸν διακανονισμό καὶ τῶν πιὸ ἐλαχίστων λεπτομερειῶν τους.

Συγχρόνως ὑποδεικνύονται καὶ μερικὰ ἄλλα πρακτικὰ μέσα γιὰ νὰ προκαλέσουν συγκίνηση. Διαρκῶς ὑπάρχει προσφυγὴ στὸν φυσικὸ κόσμον γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὸν ἠθικόν. Ὁ ἅγιος Δομνίκος ἐφευρίσκει τὸ κομβολόγιον, μὲ σκοπὸ νὰ ζωογονήσῃ τὴν σκέψη μὲ τὴν ἀσασχόληση τοῦ χεριοῦ, ἀν καὶ αὐτὸ εἶναι ἓνα

παιγνίδι στην πραγματικότητα. Ο άγιος Francois de Sales συνιστά πρό παντός για τις στιγμές της αδιαφορίας να καταφεύγουμε σε έξωτερικές πράξεις, σε τέτοιες στάσεις που υποβάλλουν τις σκέψεις, σε αναγνώσεις, σε λόγους που απαγγέλλονται μεγαλόφωνα. Ο ίδιος ο Leibniz (systema theologicum) σε κάποια παράγραφο, από τις λιγώτερο γνωστές, λέγει: «Δέν συμεριζομαι τήν γνώμη εκείνων, που με τήν πρόφαση του λατρεύει τον Θεό «έν πνεύματι και αληθεία» έξορίζουν από τήν θεία λατρεία όλα δσα υποπίπτουν στις αισθήσεις, όλα δσα έξεγειρούν από τήν φαντασία, μή υπολογίζοντας αρκετά τήν ανδρώπινη αδυναμία... Δέν μπορουμε ούτε να προσηλώνουμε τήν προσοχή μας στις έξωτερικές μας ιδέες ούτε να τις έντυπνουμε στο πνεύμα μας, χωρίς να ένδυνουμε μ' αυτές έξωτερικές βοήθειες... πώς οι βοήθειες αυτές είναι τόσο δραστικώτερες, όσο είναι έκφραστικώτερες».

Καλλίτερος χρόνος για σκέψεις που έξεγειρούν το συναίσθημά μας είναι ή τελευταία εβδομάς των διακοπών, ή προηγούμενη δηλαδή της επαναλήψεως των μαθημάτων. Σε κάθε διακοπή είναι καλό να επαναλαμβάνουμε τις ώφελιμες σκέψεις απομονωμένοι, μακριά από τον κόσμο. Θα είναι έξαιρετικά γόνιμο να τις κάνουμε περιπλανώμενοι στην βούληση, και κάνουν τον σπουδαστή προσωπικότητα φελή γιατί δυναμώνουν τήν βούληση, και κάνουν τον σπουδαστή προσωπικότητα εύσυνειδητη. Οφείλουμε όμως και κατά τήν διάρκεια των έργασιών μας να κάνουμε πολλές φορές τέτοιες σκέψεις και προπαντός στα διαλείμματα της δράσεως. Το βράδυ όταν πλαγιάζουμε ή τήν νύκτα όταν ξυπνούμε ή κατά τις στιγμές της αναπαύσεώς μας, αντί να αφήνουμε τις μικρόλογες φροντίδες να εισβάλλουν στην συνείδηση, τί πιό εύκολο από του να ανανεώνουμε τις καλές αποστάσεις μας και να αποφασίζουμε για τις μέλλουσες άπασχολήσεις και διασκεδάσεις μας; Ποιά άσχολία είναι ποιό ώφελιμη το πρωί, όταν σηκωνόμαστε και κατά τον χρόνο που ντυνόμαστε ή πηγαίνουμε στην εργασία μας από του «να αναλωγο-νοούμε το φυτό των καλών έπιδυμιών» και να διαγράφουμε το ήμερήσιο πρόγραμμα της διαγωγής μας; Η συνήθεια αυτή της συχνής σκέψεως άποκτάται πολύ γρήγορα. Η άπόκτηση δε αυτή είναι τόσο γόνιμη σε καλά άποτελέσματα, ώστε πρέπει οι νέοι να καταβάλλουν κάθε προσπάθεια να μετατρέψουν τήν συνήθεια αυτή σε άνάγκη της ύπάρξεώς τους.

Δ Ε Ξ Ι Δ Ε Ω Σ

*Φρουμάζει τ' άι ακρατο κι' ασκώνει τήν όπλή του,
Μ' αυτός τραβά το χαλινό, πού τήν όρμη του πνίγει
Και μέσ' στο πλήθος του όχτρού το βλέμμα ξετυλίγει
Και ξαπολάει τ' άκόντι του σ' άστήθι ένός όπλίτου.*

*"Εσκισε ο άσπλαχνος χαλκός τη σάρκα και η ψυχή του,
Απ' τήν πλατειά λαβωματιά γοργοχυμεί να φύγη.
Πριν φτερακίση χώνεται στο μάτι και τ' άνοίγει
και το στηλώνει στη θωριά του έφιππου λοχίτου.*

*Παιδιά σιδεροθέμελα, άπ' τήν Αθήνα ο ένας
Τ' άλλου η φύτρα ριζωτή εκεί στη Λακωνία.
Αψιά παιδιά μανής φυλής, παιδιά της ίδιας γέννας!*

*Μιανής φυλής πού σιάθηκε στους γιούς της Έρινώ!
Τί μυριοπλουμοσκάλιχτα ο μαρμαράς κι' άν τάχη;
Κλαίω τη φυλή πού δέρνει την προγονική άμάχη.*

ΓΙΑΝΝΗΣ ΞΕΠΟΥΛΙΑΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ

...για κείνους
πού
έφυγαν

ΓΙΑΝΝΗ ΑΝΘΟΧΩΡΙΤΗ

— Που λές, πρέπει αυτοῦνες τις μέρις να λιφερωθῆ.

— Πρωτάρα είναι μωρέ Τρούπα;

— Όχι μωρέ. Ξανάκαμ μουσκάρι ή κουκκίνουμ, πρόπερσῦ σαν καλήωρα.

Ο Κνώδαλος κι ο Λεμπέσης, πού άπ' τήν αρχή παράτησαν τήν πρέφα γιατί ή γαστριά τους ξεκόλλησε μάτια κι αυτιά άπ' το παιγνίδι, έστειλαν κατά τον Τρούπα άπδνα ντόπιο, «βέρυ-ταμπλ» ρωμέϊκο παράσημο, με πέντε άχτίνες το καθένα.

— Νά δρῖο, κι έμεις θαρρέψαμε πώς ή Τρούπαινα θάβγαλε κανένα κοθώνι, φτυστό πατέρα του.

Το παγούρι του Τρούπα μπῆκε στον καυγά και ή παρτίδα άνακατέυτηκε αδιόρθωτα.

— Έ μωρέ «δάσκαλε». Χαλάει ο κόσμος έδω κι άσῦ στιχάκια διαβάξεις; τσούριξε ο Ξυλοκέρατος (καταστροφή στα χαρούπια όπου τά λάχαινε άπροσάτευτα) κατά τη γωνία.

Σήκωσε τα μάτια ο «δάσκαλος», μάτια βωδιού, άθδσα, πού ή έμβέλεια τους έπιανε όλη τήν μικρή μας Γῆ, περνούσε τα σύγνεφα και χανόταν στο άπειρο του λογισμοῦ.

— Τι λέγατε; Ρώτησε άπλά.

— Άχαούχα! Πέρα βρέχει. Τίποτε δάσκαλε, κάτι για τους πεθαιμένους.

— Δάγκωσ' τη γλώσσα σ' Ξυλοκέρατε, για να μη σ' πώ κατσοκκέρατε, φτοῦ μακρυά άπουδῶ, θεομπαίχτη κι «άνιδη» όπους σ' εϊπιού λου-

χαγός στν' άναφουρά όταν σι κουπάνισι τήν κουσάρα.

— Σκασμός ρε Τρούπα. Άναμετάδοση της άναφοράς έχουμε; Κόφτο να μη σε πάρ' δ...

— Προσχεέεεεε! Τσίρηξε ο δεκανέας Μαρίνος, ο Λοχαγός!

Κόπηκε στη μέση ο Ξυλοκέρατος κι ο «διάβολος» έμεινε μέσα του.

Μπῆκε ο κύρ Λοχαγός στ' άμπρί, φασκιωμένος με το κασκόλ ως τα μπούνια.

Οί άντρες, σαν κακοβαλμένα πιόνια, στέκονταν προσοχή με μέτωπο, όποιο τους έτυχε τήν ώρα της ύψηλης έπίσκεψης.

— Ημιανάπαυσις και μέτωπο σε μένα παιδιά.

Χαλαρώθηκαν οί ραχοκοκαλιές και τώρα κυττοῦσαν όλοι ξεταστικά το «γέρο».

Τους έρριξε ένα μάτι εκείνος και κάτι τρεμόπαιξε στο άσπράδι του. Άν ρωτοῦσε το «δάσκαλο» τί έπαιξε στ' άσπράδι, θάλεγε «περφάνια και λύπηση αντίμα».

Πῆρε άνάσα ο «γέρο».

— Παιδιά εϊπε! Αῤριο χαράματα, πριν βρῆ ο ήλιος, πρέπει το τ... να είναι... Όχι εϊπε μέσα του. Δέν τα λέω καλά.

— Παιδιά, ξανάπε. πρι τα χαράματα, θά πάμε να μαζέψουμε παπαροῦνες από κει και με το δείχτη εδειξε χοντρά-χοντρά μέσα στ' άμπρί κάπου, πού άν το χῶμα κι ο γυλιός

του Κνώδαλου δὲν τὸ ἐμπόδιζαν, θὰ φαίνονταν τὸ ὄχυρὸ μαῦρο κι ἀπλησίαστο.

— Ἐκεῖ ἔχει τ' ἀπλυτιά του ἀπὸ τρεῖς μῆνες ὁ Κνώδαλος, μούγκρισε ὁ Λεμπέσης.

— Ὅπως τὸ λὲς παιδί μου, χασκογέλασε ὁ λοχαγός. Λοιπὸν παιδιά, πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος πρέπει νάχουμε κόψει τὶς παπαροῦνες. Σταμάτησε γιὰ λίγο κι ἔφερε τὸ μαῦρο του μάτι ἕνα γύρω. Σύμφωνοι; ρώτησε μετὰ.

— Ὁ κεύ κύρ λοχαγέ πού λέν κι οἱ Ἑγγλέζοι, πέταξε τὴν Ἀγγλικούρα ὁ Καρβούνης ἀπ' τὸ βάθος.

— Λεπτομέρειες θὰ σᾶς ποῦν οἱ διμοιρίτες εἶπε ὁ λοχαγὸς βγαίνοντας.

— Ἄντε ρε Λεμπέση παστρική καὶ θὰ τὸ πληρώσης φυσιτικά αὐτὸ ποῦπες, γρύλισε ὁ Κνώδαλος ἀναφοκοκκινισμένος ἀπ' τὴν καλούρα τοῦ συμπαίχτη τῆς τράπουλας.

— «Γλύκα μου τοῦ χαϊδέυτηκε ὁ Λεμπέσης, κάνε μου νάζια.

Ὁ «διάβολος» μῆκε ξαφνικά στὴν παλάμη τοῦ Ξυλοκέρατου καὶ μιὰ στράκα φώτισε τ' ἄμπρι.

— Νά Τρούπα μιὰ προκαταβολὴ ἀπὸ τ' αὐριανὸ παράσημο ἐξαιρέτων πράξεων πού θὰ σοῦ χρωστάη ἡ φιλιτάτη ἡμῶν πατρίς διὰ γραφίδος λοχαγοῦ.

Μῆκαν στὴ μέση κάμποσοι καὶ «ἀπεσοβήθη ὁ ἐμφύλιος ἀρβυλοπόλεμος» ὅπως εἶπε ὁ «δάσκαλος».

Κακάρισαν γιὰ λίγο ἀκόμα τ' αὐτόματα καὶ τὰ ἔνφιλ. Ποῦ καὶ ποῦ κανένα βογγητό, κανένα ἄχ καὶ τίποτε ἄλλο. Ὅσοι γλύτωσαν ἀπ' τὸν αἰφνιδισμὸ, λάκισαν κατὰ τὴν Ἀλβανία, μὰ ὅσοι μείναν, ξεπλέρωσαν γιὰ καλὰ τὸν τελευταῖο παιδεμὸ τοῦ τάγματος.

— Ἄπ' ἐδῶ Τρούπα, εἶπε ὁ δεκα-

νέας Ἀρσένης καὶ μῆκε πρῶτος στ' ἄμπρι τῆς διοίκησης τοῦ συγκροτήματος τῶν συμμοριτῶν.

Καθὼς ὁ Τρούπας ἔκανε νὰ πατήση γιὰ μέσα, ἕνα μπάμ κι ὁ δόλιος λύγισε στὰ δύο.

— Τί εἶναι μωρὲ Τρούπα; χούγιαξε ὁ Ἀρσένης πισωγυρίζοντας.

— Ἀπὸ κεῖ ἀχνοεῖπε ὁ Τρούπας γυρίζοντας σ' ἕνα σωρὸ κουφάρια.

Ὁ Ξυλοκέρατος ποῦδε τί γίνηκε ἀπὸ πίσω, μὲ τρία σάλτα καβάλλησε τὸ σωρὸ κι' ἄδειασε τὸ τόμιγκαν στὸ φανατικὸ χέρι καὶ στὴν καρδιά πού τὸ σήκωνε. Ἐτρεξε γρήγορα στὸν ξεπνοϊσμένο Τρούπα. Ἐσβυνε τότε ὁ Τρούπας! Τὸν κύτταξε σὰν νὰ τοῦ χαμονελοῦσε.

— Σχωρεμένα, Τρούμπα, σχωρεμένα, βέλιαξε μ' ἀναφυλλητὰ ὁ Ξυλοκέρατος.

— Ναί! τοῦγενψε ὁ Τρούπας! Στὸ χωριὸ ἢ Μαργίτσαα (σοῦρήθηκε λίγο ἀκόμα, τὸ τελευταῖο α, σὰν νᾶθελε νὰ ὀρμηνέψη, πὼς ὁ ἄνθρωπος γενιενιάει καὶ πεθαίνει μὲ τὸ α καὶ δὲν μπόρεσε νὰ βρῆ ποτέ του τὸ ὀμέγα, τέτοιοι ποῦμαστε) κι ἔσβυσε.

Ζύγωσαν τώρα κι οἱ ἄλλοι!

— Πάει κι ὁ Τρούπας! μουρμούρισε ὁ Κνώδαλος. Ἐ, «δάσκαλε», τί λές;

Κύτταξε ὁ «δάσκαλος» κατὰ τὸν οὐρανὸ τὴν ψυχὴ ποῦφευγε (ἔλα τὰ βλέπε ὁ «δάσκαλος») ἔστρεψε μετὰ στὸ κουφάρι, τρεμούλιασε τὸ κάτω ἀχείλι του κι' ὄλοι ἄκουσαν τὸ «δάσκαλο» νὰ λέη!

Ἄλλοι σ' ἐμᾶς πού μείναμ' ἐδῶ κάτω! Μὰ ἐκεῖνος, σὲ πλαγιά π' ἀνθοῦν οἱ [δάφνες]

Ἀθάνατος! Ἄς εἴμωνα κοντὰ του!...

Ὁ Ξυλοκέρατος ἔκλαιγε μ' ἀναφυλλητὰ...

ΘΕΟΔ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ἡ γόνιμη φοιτητικὴ ζωή

Η παραμονή μου στὴν Φιλανδία ἦταν μικρὴ. Ὅ,τι θὰ γράψω γι' αὐτὴν, δὲν θὰ εἶναι παρά φευγαλέες ἐντυπώσεις, πού πολὺ πιθανὸν νὰ μὴν ἀνταποκρίνονται στὴν ἀλήθεια. Ἄλλωστε σκοπὸς τῆς ἐπισκέψεώς μου δὲν ἦταν νὰ δημοσιογραφῶσω.

Φαντασθῆτε μιὰ χώρα καταπράσινη. Κηλίδες γαλάζιες, πολλές κηλίδες. Ἀμέτρητες γραφικὲς κηλίδες. Εἶναι λίμνες. Λίμνες μικρές, συμμετρικές, ἀσύμμετρες, λίμνες μεγάλες πού οὔτε τὴν ἄκρη τους δὲν βλέπετε, οὔτε τὸ τέλος. Καὶ τὸ πράσινο, τὸ σκοῦρο πράσινο πού ἀπλώνεται παντοῦ εἶναι δέντρα. Δάση ἀπέραντα ἀπὸ πανύψηλα, λαμπαδόμορφα δέντρα. Τίποτε ἄλλο. Οὔτε χωράφια, οὔτε ἀμπέλια. Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη εἰκόνα.

Ἡ ἴδια εἰκόνα, μὲ μικρὲς τροποποιήσεις, ὅταν τὸ λεωφορεῖο σὲ φέρνει ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο στὴν πρωτεύουσα, τὸ Ἐλσίνκι. Δέντρα δεξιὰ καὶ ἀριστερά, μερικὰ χωράφια, θεωρισμένα ἢ κι ἀθήριστα, Αὐγουστο μῆνα, σὲ παράλληλες λουρίδες πρὸς τὸ δρόμο· σπίτια ἀραιὰ ἐδῶ κι ἐκεῖ ἐξόλινα, καλοβαλμένα.

Μπαίνεις στὸ Ἐλσίνκι, ὄρα ἐργασίας γιὰ ὄλους. Ἄν εἶσαι Ἕλληνας, ἔχεις ἕνα περίεργο συναίσθημα, ὅτι ἡ πόλη αὐτὴ εἶναι περισσότερο

ἡσυχὴ ἀπ' ὅ,τι πρέπει. Οὔτε φωνές, οὔτε θόρυβοι, οὔτε τέλος πάντων κάτι πού νὰ προδίδη ἐργασία κίνηση, ζωή.

Κτίρια τεράστια, μαῦρα, κι ἐπιβλητικά, λὲς κι ἐπιβάλλουν τὴν σιγὴ στοὺς περαστικούς πού πειθαρχικοὶ στὶς ἐντολὲς τους φαίνονται ἀπρόθυμοι νὰ πιάσουν κουβέντα γιὰ ζητήματα πού δὲν τούς ἐνδιαφέρουν. Μὰ ὅσο προχωρεῖς στὸ κέντρο, τὸ συναίσθημα αὐτὸ χάνεται. Ἐδῶ βλέπετε φαρδεῖς δρόμους, τράμ, λεωφορεῖα, αὐτοκίνητα, πεζούς, Βιτρίνες, πού, ὅπως παντοῦ, μπροστά τους χάζεθουν οἱ γυναῖκες, ψηλές, ξανθές, γαλανομάτες, μὲ ὠραία πρόσωπα.

Ἡ Φιλανδία σὰ χώρα διαφέρει ριζικὰ ἀπὸ τὴ δική μας. Γεωγραφικῶς, εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ βόρειες ἀνεξάρτητες χώρες τοῦ κόσμου. Ἡ ἔκτασή της εἶναι 130.000 τετρ. μίλια περίπου, τῆς ὁποίας τὸ 1/10 σχεδὸν καλύπτουν οἱ 60.000 λίμνες καὶ ποτάμια της. Εἶναι σχετικὰ ἐπίπεδη καὶ μόνον στὴν Βόρειο Λαπωνία θὰ βρῆ κανεὶς μερικὰ βουνὰ μὲ ὑψόμετρο 1000 μ. καὶ ἄνω. Τὸ κλίμα της εἶναι πού ἡπιώτερο ἀπὸ ἄλλες χώρες πού εὐρίσκονται στὸν αὐτὸ παράλληλο. Αὐτὸ γιὰ τὸ περιφημο Γκόλφ Στρήμ πού φθάνει μέχρι τὶς ἀκτὲς τῆς Νορβηγίας στέλνει θερμὰ

ρεύματα αέρος μέχρι τὸ ἐσωτερικὸ τῆς. Μιά τόσο μεγάλη σὲ ἔκταση χώρα κατοικεῖται ἀπὸ μόλις 4.200.000 κατοίκους πού ἡ ἀναλογία τους κατὰ τετρ. μίλλι εἶναι μικρότερη ἀπὸ κάθε ἄλλη χώρα τῆς Εὐρώπης. Ἔτσι λοιπόν, οἱ πόλεις τους, πού δὲν ὑστεροῦν σχετικὰ μὲ τὶς ἄλλες μεγάλες εὐρωπαϊκὲς πόλεις σὲ μεγαλοπρεπῆ ἐμφάνιση μὲ ὀγκώδη δημόσια κι ἰδιωτικά κτίρια, μὲ πλατεῖες δρόμους, πάρκα καὶ γῆπεδα, ἀριθμοῦν λιγώτερος κατοίκους ἀπὸ ὄσους κανεῖς θὰ ὑπέθετε.

ΦΙΛΛΑΝΔΟΙ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Προτοῦ ἀσχοληθῶ μὲ τὸ κύριο θέμα τοῦ σημειώματός μου, πού ἀναγκαστικά θὰ ἔχη συνέχεια. Ἴσως θὰ πρεπε νὰ παρατηρήσω, σὰ γενικὴ ἀρχή, τὸ γεγονός ὅτι οἱ Φιλλανδοὶ κι ἐμεῖς ἔχουμε πολλές διαφορές. Στὴν ἐμφάνιση, στὸν τρόπο τῆς ζωῆς, στὶς κοινωνικὲς καὶ θρησκευτικὲς ἀντιλήψεις, καὶ σὲ πολλά ἄλλα σημεῖα. Οἱ διαφορὲς αὐτὲς κάνουν ἀσφαλῶς τὸ ταξίδι, ἀμοιβαία, πιὸ ἐνδιαφέρον κι ὠστόσο, μέσα σ' ὄλες τὶς διαφορὲς, νιώθει κανεῖς μιὰ ξεχωριστὴ ἱκανοποίηση νὰ διαπιστῶν ὄρισμένα κοινὰ σημεῖα μ' ἀνθρώπους πούναι τόσο διαφορετικοὶ ἀπ' αὐτόν, σὲ μιὰ χώρα τόσο μακριὰ ἀπ' τὴ δική του. Ὅπως, λόγου χάρι, τὴν κοινὴ ἀγάπη μας γιὰ τὴν ἐλευθερία. Καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια. Εἶναι οἱ Φιλλανδοὶ οἱ «Ἑλληνας τοῦ Βορρά». Χρόνια τώρα πολέμου, πότε μὲ τοὺς Σουηδοὺς, πότε μὲ τοὺς Ρώσους, πότε μὲ τοὺς Γερμανοὺς, τὸν ἄνισο ἀγῶνα τοῦ Δαυῖδ μὲ τὸν Γολιάθ γιὰ τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ανεξαρτησία. Ἡ πατρίδα εἶναι ἔννοια ἱερὴ γιὰ τοὺς Φιλλανδοὺς, κι ἡ διαπίστωση προέρχεται ἀπὸ τὰ δειγμένα ἐνεργείας τοῦ παρελθόντος κι ἀπὸ τὶς σύγχρονες ἐκδηλώσεις τους. Πιὸ πρόσφατο καὶ χτυπητὸ παράδειγμα, ἡ συγκινητικὴ τους ἀντίσταση στὴ Ρωσικὴ εἰσβολή. Ἐντονα σήμερα κυριαρχεῖ τὸ ἥρωικό στοιχεῖο καὶ ἡ λατρεία τῆς ἀνεξαρτησίας στὶς καλλιτεχνικὲς, θρησκευτικὲς, κοινωνικὲς, κι ἀκόμη, πολιτικὲς ἐκδηλώσεις τους. Ξεχωριστὲς τιμὲς στοὺς ζωντανούς καὶ νεκρούς ἥρωες τῶν ἀγῶνων. Ἐνδοξες φυσιο-

γνωμίες, ὅπως ὁ στρατάρχης Μάν-νερχάιμ, εἶναι ἀδύνατο νὰ ξεχαστοῦν ἀπὸ τοὺς Φιλλανδοὺς, πού τοὺς ἔχουν ξαναζωντανέψει μὲ χίλιους τρόπους. Ἀγάλματα, μνημεῖα, κτίρια, ἰδρύματα, ὁδοί, νεκροταφεῖα, ἔργα μεγαλοπρεπῆ σὲ ἐμφάνιση, θυμίζουν τοὺς πραγματικὰ μεγάλους' ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄσημους, τὸν τελευταῖο μαχητὴ ἢ ἴδια πλάκα τὸν καλύπτει, ὁ ἴδιος σταυρός, τὰ ἴδια λουλούδια τὸν στολίζουν, ὅπως καὶ τὸν διοικητὴ του.

Εἶναι κι οἱ ἡγέτες τοῦ πνεύματος. Ὅπως ὁ Alexis Kivi, ὁ πρῶτος μέγας συγγραφεὺς καὶ ποιητῆς τῆς Φιλλανδίας πού ἔβαλε τὰ θεμέλια τῆς φιλλανδικῆς λογοτεχνίας. Τὸ ἔγαλμά του, στὴν εἴσοδο τοῦ Ἐθνικοῦ θεάτρου στὸ Ἐλσίνκι ὅπου παίζονται τακτικά τὰ ἔργα του, κάνει ζωηρὴ ἐντύπωση στὸν ἐπισκέπτη, κι ὁ συνόδος, πού συνήθως εἶναι λιγομίλητος, δὲν διστάζει γιὰ λίγο νὰ γίνῃ φλύαρος.

Ἀριθμοῦν πολλὰ τέτοια ὀνόματα οἱ Φιλλανδοὶ. Δὲν μπορῶ νὰ πῶ ἂν εἶναι ἀληθινὰ μεγάλα τὰ ἔργα τους, κι ἂν ἀξίζουν τὶς τιμὲς πού τοὺς γίνονται. Προκειμένου ὅμως γιὰ τὸν «ἀγαπημένο γέρο» τῆς Φιλλανδίας, τὸν ἄνθρωπο πού τιμῶν καὶ σέβονται 4 ἑκατομμύρια πολιτῶν, τὸν δημιουργὸ πού ξεπέρασε τὰ ὅρια τῆς χώρας του, οἱ καταπληκτικὲς τιμὲς κι ἡ στοργὴ μὲ τὴν ὁποία τὸν περιβάλλει κι ὁ ἀπλὸς ἀκόμα λαός, φαίνεται ὅτι βρῶσκουν τὴ δικαίωσή του. Ὁ Jean Sibelius εἶναι παγκόσμια γνωστὸς γιὰ τὴν μουσικὲς δημιουργίες του καὶ θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος συνθέτης σήμερα στὴ ζωῆ. Ἐχει ἐπηρεάσει μὲ τὴ μουσικὴ του ὄλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς χώρας του, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι σήμερα τὸ σύμβολο τοῦ ἠρωῖσμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης γιὰ τὴν ἐλευθερία.

Μίλησα παραπάνω γιὰ ἀξιοπρέπεια. Ἀξίζει ν' ἀναφέρω πληροφορικὰ, ὅτι ἡ Φιλλανδία εἶναι τὸ μόνο κράτος πού πλήρως ἐμπρόθεσμα τὰ «χρέη» του, τὶς «ἐπανορθώσεις», στοὺς Ρώσους ἐπιδρομεῖς! Οἱ κάτοικοί της δέχτηκαν ἀδιαμαρτύρητα νὰ ὑποβληθοῦν σὲ θυσίες γιὰ νὰ εἶναι σήμερα ὑπερήφανοι γιὰ τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς χώρας των.

ΦΙΛΟΜΑΘΕΙΑ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ὁ φιλλανδικὸς λαὸς διακρίνεται γιὰ τὴν φιλομάθειά του. Οἱ δανειστικὲς βιβλιοθήκες, πού σ' ὅλη τὴ χώρα ἀνέρχονται σὲ 2.600, ἔχουν μιὰ κίνηση 5 ἑκατομμυρίων ἀντιτύπων περὶ τοῦ χρόνου, ἐνῶ 2.000 περὶ τοῦ βιβλίου καὶ ἀναρίθμητα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες τυπώνονται στὸ ἴδιο διάστημα.

Ἡ ἐκπαίδευση τῶν νέων ἀπὸ 7-16 χρόνων εἶναι ὑποχρεωτικὴ. Τὸ ἐκπαιδευτικὸ τους σύστημα μοιάζει μὲ τὸ δικό μας, μὲ μόνη τὴ διαφορὰ ὅτι ἐπικρατεῖ ἐκεῖ τὸ μικτὸ γυμνάσιο. Τρία πανεπιστήμια καὶ ἔνδεκα ἀνώτατες σχολὲς ἢ Κολλέγια, στεγάζουν τὴν ἐπιστημονικὴ διψα 15.000 περὶ τοῦ φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν. Λαϊκὲς νυκτερινὲς σχολὲς συμπληρώνουν τὴ μόρφωση ἄλλων 50.000 περὶ τοῦ πολιτῶν. Ἔτσι, δὲν εἶναι διόλου περίεργο τὸ γεγονός ὅτι ἡ Φιλλανδία ἐργαζομένη πρῶτη στὴ μάχη κατὰ τοῦ ἀναλφαριθμοῦ σ' ὅλο τὸν Κόσμο, μ' ἕνα ποσοστὸ ἀναλφαβητῶν πού μόλις ἀνέρχεται σὲ 0,3%.

Οἱ λόγοι τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς ἀσφαλῶς εἶναι πολλοὶ καὶ σοβαροί. Δὲν εἶμαι εἰδικὸς στὰ ἐκπαιδευτικὰ προβλήματα καὶ προτιμῶ νὰ ἀποφύγω τὸ σκόπελο τοῦ νὰ ἐκφέρω σχετικὴ γνώμη. Σὰν παρατήρηση ὅμως θὰ πρεπε νὰ ξεχωρίσω τὴν ἐπιτυχία τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν πού καταφέραν νὰ ἐκμεταλλεύονται ἀποδοτικά τρεῖς βασικοὺς τρόπους ἐκπαιδεύσεως. Ἐκπαίδευση στὸ σπίτι, στὸ σχολεῖο καὶ στὴν ὀργάνωση. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ παράγοντες πρέπει νὰ συνεργάζονται ἀρμονικὰ πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση, κι αὐτὸ ἔχει κάπως κατορθωθῆ, ὄχι βέβαια χωρὶς δυσκολίες, θυσίες κι ἀμοιβαῖες ὑποχωρήσεις.

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Λένε ὅτι ἡ Φιλλανδία εἶναι ὁ παράδεισος τῶν ὀργανώσεων. Στὸν ἐπί-

σημο κατάλογο μόνο, ἐμφανίζονται πᾶνω ἀπὸ 60.000 ὀργανώσεις. Ἀνάμεσά τους, ὑπάρχουν 70 περίπου ὀργανώσεις νέων πού ἡ δράση τους καλύπτει ὅλη τὴν ἔκταση τῆς χώρας καὶ τὰ εὐεργετικὰ τους ἀποτελέσματα εἶναι ἀναμφισβήτητα. Ἡ κυβέρνηση ἀναγνωρίζει καὶ ἐνισχύει μὲ κάθε τρόπο, ὕλικά καὶ ἠθικά, τὸ πρόγραμμα καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τους. Στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας ἔχει συσταθῆ μετὰ τὸν πόλεμο εἰδικὴ ἐπιτροπὴ κι ἔχει διορισθῆ εἰδικὸς γραμματεὺς γιὰ τὶς ὑποθέσεις τῶν νέων. Ἡ ἐπιτροπὴ κι ὁ γραμματεὺς ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικά μὲ τὴν παρακολούθηση τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν νέων, κάνουν προτάσεις στὸ Ὑπουργεῖο γιὰ τὰ σχετικὰ ζητήματά τους, ἐπιδιώκουν τὴ συνεργασία ὀργανώσεων, σχολείων, δημοσίων ὑπηρεσιῶν κλπ. Δυστυχῶς δὲν μπορῶ νὰ ἐπεκταθῶ περισσότερο. Ἐκεῖνο πού θὰ ἔπρεπε νὰ τονισθῆ εἶναι πόση μεγάλη σημασία δίνει ἡ κυβέρνηση καὶ οἱ ὑπηρεσίες στοὺς νέους, στὴν ἀνάπτυξή τῆς πρωτοβουλίας καὶ προσωπικότητας τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ δημιουργία συνειδητῶν καὶ χρησίμων πολιτῶν. Πολιτῶν πού ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ συνόλου. Τὸ ἐνδιαφέρον, ἡ παρακολούθηση καὶ ἡ ἐνίσχυση τῶν ὀργανώσεων τῶν νέων, δημιουργοῦν προϋποθέσεις πολὺ εὐνοϊκὲς γιὰ τὴν ἀνάπτυξή τους. Οἱ ἐπιτυχίες πού στὴν ἀρχὴ φαίνονται ἀπίστευτες, ἔχουν τὴν ἐξήγησή τους ἐδῶ. Βρῆκα φοιτητικὲς ὀργανώσεις πού ἀναπτύσσουν καταπληκτικὰ προγράμματα χάρις στὶς βιομηχανικὲς καὶ ἐμπορικὲς ἐπιχειρήσεις πού εἶναι ἰδιοκτησία τους καὶ ἐργάζονται γιὰ λογαριασμὸ τους. Εἶδα φοιτητικὸς ξενῶνες πού μποροῦν νὰ παραβληθοῦν μὲ τὶς πολυτελέστερες πολυκατοικίες στὴ χώρα μας. Εἶδα καὶ θαύματα. Τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς φοιτητῆς, τοὺς νέους, τὰ ἔργα τους. Ἀλλά...

.... ἡ συνέχεια στὸ ἐρχόμενο....

60 χρόνια ζωής

ΟΤΑΝ μού ζήτησαν να γράψω αυτό το άρθρο, όμολογώ πως δοκίμασα έκπληξη. Μόνο εξήντα χρόνια ζωής έχει πίσω του ο κινηματογράφος; Μόνο; "Αν σκεφθῆ κανείς πώς οι άλλες τέχνες ζούν από 60 και πλέον αιώνες, τότε φυσικά θά δικαιολογήσει την έκπληξη μου. Πότε γεννήθηκε, πότε πέρασε τὰ χίλια-δυό στάδια άναζήτησης και πότε άνδρώθηκε;

Ξέρουμε πώς ξεκίνησε σαν παιχιδιάρια έφεύρεση στις άρχες του 1895 άπ' τούς άδερφούς Λουμιέ και πώς με τις προσπάθειες του Μελιές, που είναι η πρώτη κι η πιο καταπληκτική φυσιογνωμία του κινηματογράφου γιατί άκριβώς, εισήγαγε στην καθαρά μηχανική έφεύρεση το στοιχείο της Τέχνης, πέρασε χωρίς άμφιβολία στον κόσμο του πνεύματος και της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Άπό κει κι ύστερα υπάρχουν οι λογής-λογής πειραματισμοί που πολλές φορές—ίσως τις πιο πολλές—καταλήγουν σε άποτυχίες, άπογοητεύσεις ή γελιοτήτες μά που όπωσδήποτε ανοίγουν τον δρόμο για την σημαντική καταπληκτική εξέλιξη της έβδομης τέχνης.

Το να κάνει κανείς ιστορία και ν' αναφέρει όνόματα και τίτλους ταινιών θά ήταν πολύ κοπιαστικό μά βρίσκεται κι έξω άπ' το πνεύμα του σχεδιασματος αυτου. "Εκείνο που κυρίως θά επιχειρήσω είναι να κάνω έναν άπολογισμό όχι ιστορικό μά καθαρά καλλιτεχνικό άναζητώντας συγχρόνως και τὰ μέχρι τώρα συμπεράσματα που άναμφίβολα χαράζουν τον μελλοντικό δρόμο του κινηματογράφου.

* * *

Και πρῶτ' άπ' όλα που άνθισε η καινούργια τέχνη και γιατί; Τὰ πρώτα ση

μαντικά βήματα γίνονται στο Χόλλυγουντ που ξεκίνησε σαν το πρώτο σοβαρό συγκρότημα παραγωγής ταινιών και που γι' αυτό το λόγο κατώρθωσε και γρήγορα να προκόψει αλλά και να δώσει άποφασιστική ώθηση στο κινηματογράφο—Τέχνης. Το όνομα του Γκρίφιθ ξεχωρίζει κι όλας άπ' την πρώτη στιγμή. Είναι ο σκηνοθέτης που κατορθώνει να δώσει στο κινηματογράφο δική του γλώσσα, δικούς του τρόπους έκφράσεως και προσωπικότητα.

Στην Εύρώπη την ίδια εποχή δεν υπάρχουν παρά άτομικές προσπάθειες μά και μια άτελειώτη σειρά καινοτομιών που οδηγούν σε διάσπαση και τις πιο πολλές φορές σε άποτυχία. Δέ λείπουν βέβαια οι καλές ταινίες, όμως τίποτε δεν ξεκαθαρίζεται. Προσπάθειες πειράματα, που πολλές φορές έχουν για δημιουργούς τους γνωστά όνόματα των εικαστικών τεχνών και της λογοτεχνίας και που δεν οδηγούν, όπως άποδεικνύεται στο τέλος, πουθενά. Κείνο τον καιρό παρουσιάζεται η Σκανδιναυική Σχολή, που είναι και το πιο παρήγορο στοιχείο της ευρωπαϊκής συμβολής στην «έβδομη Τέχνη».

Ο πρώτος Παγκόσμιος πόλεμος δίνει την χαριστική βολή στον ευρωπαϊκό κινηματογράφο ενώ το Χόλλυγουντ βρίσκεται στον κολοφώνα της δόξας του. Μά αυτό είναι κιόλας το στοιχείο που θά προσημάνει την πτώση του. "Η τέχνη θά υποχωρήσει μπροστά στο κέρδος.

Με το τέλος του πολέμου, ο κινηματογράφος ξαναγεννιέται στην Εύρώπη. Οι καλλιτέχνες, πλούσιοι σε έμπειρία, πάθος κι άνθραπιά που μοιραία κληρονομεί κάθε πόλεμος, θέλουν να διαλαλήσουν

πανιού τις άπόψεις τους, να διαμαρτυρηθούν έντονα για τη σαπίλα της κοινωνίας, να χλευάσουν τη μέχρι τότε ώραιολογία, να ξεστάνουν τις κρύες καρδιές των χαροκαμένων, των ξεσπιτωμένων, των άπελιτωμένων. Κι έτσι δημιουργούνται μια σειρά σημαντιών και πολλές φορές άριστουργηματικών ταινιών που δεν πρόκειται να ξεπεραστούν ποτέ. Τὰ όνόματα του Τσάρλυ Τσάπλιν, του Άϊζενστάιν, του Έρικ Φόν Στρογγάιμ, του Πουντόβκιν, στέκονται στην πρώτη-πρώτη σειρά και δημιουργούν μια βάση για την παραπέρα εξέλιξη.

Η κατάσταση του κινηματογράφου στις διάφορες χώρες κατά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μέχρι τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο μάς επιτρέπει να βγάλουμε ένα μεγάλο μάς συμπέρασμα. Η τέχνη—έπομένως και ο κινηματογράφος—εύδοκμεί σε χώρες μ' έλεύθερα πολιτεύματα. Στη Γερμανία, στην Ίσπανία και την Ίταλία, που άρχικά είχαν παρουσιάσει σημαντική εξέλιξη, ο κινηματογράφος σαν τέχνη δίνει, ενώ άπ' την άλλη μεριά η Γαλλία κάνει θαρραλέα βήματα προς τὰ έμπρός.

Το Χόλλυγουντ, μ' όλο που έχει πια παραδοθεί στο βιομηχανικό πνεύμα, έχει τις καλές του στιγμές και δίνει μερικές ταινίες (κυρίως του Σαρλώ, του Ντίονεϊ, του Κάπρα) που μπαίνουν όπωσδήποτε στην πρώτη σειρά των καλλιτεχνικών επιτευγμάτων του κινηματογράφου.

* * *

Ο όμιλών κινηματογράφος είναι ένας σταθμός στην πορεία του κινηματογράφου που ακόμα δεν ξεκαθαρίστηκε αν ώφέλησε ή έβλαψε. Πάντως, μπορεί κανείς να πει με βεβαιότητα πως όπωσδήποτε ήταν μια καθυστέρηση άφου ήρθε να δημιουργήσει καινούργια προβλήματα και να επαναφέρει όλόκληρη την ιστορία των πειραματισμών και των άναζητήσεων, τούς όποιους, θά νόμιζε κανείς, ότι ο κινηματογράφος είχε ξεπεράσει.

Άκόμη νόθεψε το πνεύμα της τέχνης των εικόνων εισάγοντας μιάν άκατάσχετη φλυαρία που τις πιο πολλές φορές επισκιάζει τὰ τυχόν χαρίσματα μιας ταινίας. Το γεγονός αυτό το άντιλήφθηκαν γρήγορα οι Γάλλοι, κυρίως, σκηνοθέτες που στις άξίες, τουλάχιστον, ταινίες τους άποψαν συστηματικά τον μακρύ διάλογο

δίνοντας το προβάδισμα στην εικόνα και στην κίνηση, στοιχεία κατ' έξοχή κινηματογραφικά.

Αντίθετα το Χόλλυγουντ έκμεταλλεύτηκε το ήχητικό στοιχείο δημιουργώντας μια σειρά «μουσικών» ταινιών άμφιβολής καλλιτεχνικής αξίας. Φανερό είναι η άντίθεση του άμερικανικού και του ευρωπαϊκού κινηματογράφου στο σημείο αυτό, αν σκεφθῆ κανείς το ότι όλες σχεδόν οι θεατρικές έπιτυχίες «γυρίζονται» στο Χόλλυγουντ, πράγμα που σπάνια ή και καθόλου δεν συναντιέται σε γαλλική ή ιταλική ταινία.

Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος όσον άφορά στην εξέλιξη του κινηματογράφου, θυμίζει τον πρώτο. "Ανθιση του Χόλλυγουντ, που αυτή τη φορά όφείλεται και στους ευρωπαίους σκηνοθέτες, που πρόσφωγες στο Χόλλυγουντ συνεχίζουν τη δημιουργική τους προσπάθεια και κατάπτωση σ' όλόκληρη την Εύρώπη.

Και η μεταπολεμική εποχή επαναλαμβάνει την ίδια ιστορία. Πτώση της ποιότητας στο Χόλλυγουντ και άναγέννηση στην Εύρώπη που αυτή τη φορά είναι μεγαλύτερη και καθολικότερη μά και το τέλος του πολέμου σημαίνει την χειραφέτηση και την άπελευθέρωση ύποδούλων λαών. Στη νέα αυτή άνθηση χωρίς άμφιβολία συμβάλλει και η διάδοση του μηχανικού πολιτισμού.

Έτσι σημειώνεται η καινούργια εποχή του Ιταλικού, του γαλλικού, του άγγλικού κινηματογράφου ενώ για πρώτη φορά φαινονται στη ζωή ο Ινδικός, ο Ισραηλιτικός, ο βραζιλιάνικος και πολλοί άλλοι που άνάμεσά τους, πολύ μέτριος, προβάλλει ο έλληνικός.

* * *

Μέχρι τώρα μίλησα για την καλλιτεχνική προσφορά του κινηματογράφου που εύτυχώς, δεν είναι η μόνη.

Έξ ίσου σημαντική είναι η συμβολή του κινηματογράφου στην εκπαίδευση και αν αυτό το πράγμα δεν μπορεί ακόμα να το νιώσει ο έλληνας θεατής είναι όλοφάνερο για τον ευρωπαίο και τον άμερικάνο που έχει συχνά την ευκαιρία να παρακολουθεί και να χαιρείται ταινίες μορφωτικές και διαφωτιστικές που ή αξία τους, από όποιαδήποτε άποψη, είναι έξ ίσου μεγάλη με τὰ έπιτεύγματα του καλλιτεχνικού κινηματογράφου.

— "Οχι φίλτατε δλα έξ ύψους.
— Τί έννοείς;
— "Ο νοών, νοήτο! Μ' άλλα λόγια, φτάνει πιά τό πέσε πήττα νά σε φάω. Πρέπει νά τό πάρουμε στα ζεστά τό πρᾶμα.

— Δηλαδή;
— "Έχει δηλαδή; Μακαριότης φιλε μου, μακαριότης. Πιό αύθεντικοί Βουδιστές από μάς, δέν φάνηκαν από καταβολής κόσμου. Άταραξία ψυχής καί χειρών...

— Καί πνεύματος!
— Είδες πού τό λές; Λοιπόν πρέπει λέει νά γίνη αύτό ή έκείνο. Άποτέλεσμα. Ούτε αύτό γίνεται, ούτε έκείνο. Δόστου καφεδάκι, άπανατό τσιγαράκι καί σφέεεδια. "Οχι φιλε μου. "Οχι! Τί πάει νά πη έπρεπε; Θέση έχει τό πρέπει. Άλλά άν πής τό «πρέπει», πρέπει ν' άνασκουμπώθης, νά τρέξης, νά ιδρώσης, νά λαχανιάσης.

— Άστειεύσαι φαίνεται. Για λαχανιάσματα είμαστε;
— Βέβαια! Πώς άλλοιώς θα διατηρήσουμε γυαλιστερό τό πετόί μας έμείς ο Παρθενονοχτίστης λαός; Έχουμε άτράνταχο δίδαγμα άπ' τή φύση. Σπεύδε βραδέως. "Αντε, έτσι γίνονται τά πράγματα; Έφτά γαιολογικοί αιώνες χρειάσθηκαν στον Πανάγαθο για νά σκαρώση τή Γή καί έμάς. Έμείς θα κάνουμε τό σβέλτο; Χρειάζόμαστε για ύπόδειγμα!

— Τεμπελιάς;
— Μην εισαι προπετής. Εύζωϊας. Λίγο τᾶχεις; Τί κατάλαβαν οί άλλοι πού χτίσαν τά γκρεμισμένα; Τά σχέδια θέλουν σκέψη καί ή άρτηριοσκήλωση συντροφιά με τή σκέψη... "Α! δλα καί δλα! "Οχι ζαλάδες καί διαίτες...

— Καί γιατρούς!
— Άν δέν κουνήσουμε τά χέρια μας, φίλτατε, δε θα δοῦμε χαίρι. Ένα άπλοῦστατο παράδειγμα. Γουλι τά βουνά μας. "Οχι πώς δέν έχουν γάλα νά βυζάζουν δέντρα. Δέν υπάρχουν δέντρα, καί τή θεωρία τής αυτόματος γέννησης τήν έβαλε ο Παστέρ στο οινόπνευμα για διατήρηση.

Κατεβαίνεις τό βράδυ στη βόλτα. Μηρυγκιά οί νταγλαράδες σουλατσάρουν πάνω κάτω. Τήν μεγάλη στρατιά θα κάναν, αν είχαν άπώνα σιδερικό. Έχουν σιδερικά, αλλά σε νομίσματα του Έλληνικού Κράτους.
— Τό χαριζήλικι του μπαμπά!
— Ένα δεντράκι, τρείς δραχμοῦδ.

Σ Υ Ν Α Θ Η Ν Α ...

ν ε ο ε λ λ η ν ι κ ᾶ

λες δλες κι δλες, τή μιὰ Κυριακή, ίσον μιὰ εὐεργεσία στα ίδια τους τὰ πλεμόνια, μιὰ έκδρομή κι ένα σάλπισμα για μιὰ καινούργια Κυριακή. "Αστο τό Κράτος. Τό Κράτος είμαστε έμείς. "Απολύτως έμείς. "Από μάς έξαρτάται καί μείς θα τό παράλάβουμε. Δουλειά, δουλειά καί όχι στρατοσφαιρικές μοϋρδες. "Ετσι άνάφερα τά βουνά. Τί δε θα μπορούσε ή μεγάλη στρατιά τῶν σουλατσαδόρων, αν ήθελε νά ξεμουδιάσει! Τό μεγάλο παίγνιδι τής μεγάλης πράξης. Τής πράξης πού θάλλαζε τή γεύση τής χώρας μας. Παντοῦ Σαλαμίνες, όπου σάπιο καί χαλασμένο.
— Καί Μαραθῶνες...

— Ντροπή οί παλιοί νά τά βάλουν ο ένας με δέκα καί έμείς νά κιοτεύουμε μπροστά σ' ένα τετραγωνικό μέτρο χέρσης γῆς, σ' ένα ξεβαμμένο αντιαισθητικό γραμματοκιβώτιο, σ' ένα... μοσκομυρισμένο ντουβαρί.

— Καλά τά λές, αλλά...
— Δέν έχει αλλά. Τούς ξεθωριάσαμε σου λέω τούς Περικλήδες άπ τήν πολλή χρήση. Γίναν άγνώριστοι. "Αλλοι πρέπει νά ποζάρουν τώρα μπροστά στο τελάρο τής Ιστορίας.
— Έμείς;

— Γιατί όχι; Περικλῆς θα πῆ: "Αποφασιστικότητα, καλή θέληση καί άμεση δράση. "Ολοι Περικλήδες γινόμαστε αν ξεραχνιάσουμε τίς μασχάλες μας καί κλειδώσουμε τίς γλώσσες μας.

— Νά βουβαθοῦμε; Νά μη μιλάμε;
— Λιγότερο άπ' οσα κάνουμε φίλτατε. "Η δικλείδα τής ζωτικότητας στο μυαλό, στα χέρια καί στα πόδια όχι στις γλώσσες.
— Καί πρέπει γι' αύτό;

— Ν' άκουστή τό σάλπισμα, από «Σαλιπιτή βράχο» έγερτικό, ξεμουδιαστικό, αναστάσιμο. "Ήχος με μιὰ καί σταράτη έξήγηση μονάχα «Δουλειά, άρμονία».
1, 3.

— Η ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ —

Ιούλιος - Σεπτέμβριος 1955

ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ...

Είχαμε πιστέψει στην Έλληνοτουρκική φιλία καί καταβάλαμε πολλές προσπάθειες νά παγιωθή σέ πραγματικές βάσεις ψυχικής επαφής καί κατανοήσεως. Καί όπογραμμίσαμε τή συνεργασία μας με τούς νέους Τούρκους, πού θα είχε σκοπό τήν αντιμετώπιση από κοινού όλων τῶν πνευματικών ή άλλων προβλημάτων για μιὰ καλύτερη ζωή.

Σήμερα έχουμε μπροστά μας τούς βανδαλισμούς ή άλλων προβλημάτων για μιὰ καλύτερη ζωή. Σήμερα. Κι' άναρωτιέται κανείς, άν ήταν άνθρωποι αυτοί πού διέπραξαν τίς άνήκουστες ήμότητες σέ βάρος «φίλων», «συμμάχων», «άδελφῶν», όπως μάς άποκαλοῦσαν ή άπόγονοι του Τσιγκίς Χάν καί τῶν Μογγόλων επιδρομῶν, πού δέν άλλαξαν παρὰ μόνο τά ρούχα τους. Κι' άκόμη παραπέρα, άν οί νέοι αυτοί πού πρωτοστάτησαν στην διαρπαγή ξένων περιουσιῶν καί βεβήλωσαν εκκλησίες καί νεκροταφεία είναι ίκανοί για ανθρώπινες πραγματοποιήσεις. Καί φθάνουμε στο συμπέρασμα ότι νέοι πού αναδεικνύουν ήγήτη τους τόν τελευταίο πεχλιδάνη του λιμανιοῦ καί δπλα τους είναι ο γκαστερικός λαστός, τά ρόπαλα, δραματισμός τους τό πλιάτσικο, αίσθημα τους ο φθόνος, δέν έχουν θέση στην έλευθερά κοινωνία τῶν εθνῶν, αλλά στη ζούγγλα. Έκει στο φυσικό τους περιβάλλον θα μπόρσουν ν' αναδείξουν τά προσόντα τής φυλῆς τους στον «εὐγενή άνταγωνισμό» του «τρῶγαι ο ένας τόν άλλον».

...ΚΑΙ ΟΙ ΒΡΕΤΤΑΝΟΙ

Και ή Κύπρος θά γίνη ελληνική καί πολλά άλλα αλύτρωτα κομμάτια τής μεγάλης ελληνικής γῆς. Αυτό αρχίζουμε νά τό καταλαβαίνουμε Τούρκοι καί Άγγλοι κι' οί μὲν πρώτοι τᾶριζαν στην «τρελή», οί δε δεῦτεροι προσπαθοῦν με στρατεύματα πού συνεχῶς φθάνουν στο σκληδαμένο νησί, νά καταπνίξουν τά δίκαια τῶν καταπιεζομένων.

Γελιοῦνται άν νομίζουν ότι ή λεοντή μπορεῖ νά ξεγελάση τούς Έλληνες. "Η Μεγάλη Βρετανία προχωρεῖ πολὺ βραδύτερα άπ' ότι ή κατάκτηση τῶν δικαιωμάτων από τούς δούλους λαούς. Τό αισθάνεται καί ή ίδια, γι' αύτό μεταχειρίζεται πιά δλα τά μέσα, κυρίως αθέμιτα, για νά βραδύνη τόν χρόνο τής πτώσεώς της.

Έλπίζουμε, όταν οί Βρεττανοί περιοριστοῦν στο νησί τους, θα φαγωθοῦν τόσο μεταξύ τους — αίτια οί συνήθειες του παρελθόντος κι' οί μικρές δυνατότες — ὥστε ν' άποταλέσουν τό πιο αξιοθρόνητο παράδειγμα για τούς δυνάστες καί τό πιο λαμπρό επίτευγμα τῶν ελευθερών λαῶν.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ

Καί νάχουν οπ' ύπιν τους οί Ζου(ρ)λοῦ τής Τουρκίας ότι ή ύπομονή κι' ή καλή θέληση έχουν ξεαντληθή. "Η Νεολαία τής Έλλάδος δέν μπορεῖ ν' άνέχεται τίς προσβολές του τουρκικού ὄχλου, οὔτε ν' άντιμετωπίζει μ' άπάθεια μιὰ κακή γειτονία. Τό ζήτημα μπορεῖ νά ξεκαθαριστη μιὰ για πάντα σε μιὰ άναμέτρηση δυνάμεων. Καί τότε οί Τούρκοι δέν θα χρειαστή ν' άνοήσουν τάφους. Πειθαμένοι καί ζωντανοί κ' άκόμη έκείνοι πού θάρθουν, όλοι μαζί θα τρέξουν νά σαρώσουν τόν συρφετό πού νόμισε ότι μπορεῖ ν' αλλάξη καπέλλο για ν' αλλάξη καί κεφάλι.

«Ο Μαμαρωμένος Βασιλιάς δέν είναι θρόλος. Είναι πραγματικότητα.»
Τό σύνθημα μόνο οί Έλληνες περιμένουν για νά τεθή τελεία καί παύλα στην ύπαρξη τής φυλῆς πῶην συμμάχου.
Τά λόγια αυτά δέν αποτελοῦν μεγαλοστομίες κακής ποιότητας. "Ανταποκρίνονται στα μύητα τής ψυχῆς μας. Κι' άς χρεωστοῦν χάρη στην διεθνή σκοπιμότητα, πού υπάγορεύει τήν συμπεριφορά του γαντιοῦ.

ΧΟΛΗ ΚΑΙ ΜΑΝΑ

Ένα άτυχεστατο επεισόδιο σε βάρος έξουσιοδοτούμένης φοιτητικής Έπιτροπῆς συνέβη στις 3/9/55 στο γραφείο του ίδιαιτέρου του Υπουργοῦ Βορείου Έλλάδος, όταν φοιτηταί τής Έπιτροπῆς Κυπριακοῦ Άγῶνος έζήτησε εὐγενικά νά έπισκεφθῇ τόν κ. Υπουργό.

«Η Έπιτροπή διάχτηκε κυριολεκτικά από τόν κ. Ιδίαίτερο ο οποίος χαρακτήρισε με μεγάλη ευειρικότητα τήν έπίσκεψη πράτυπο.
"Επειδή πρόκειτο για τή συζήτηση σοβαροῦ καί έπικαιροῦ ζητήματος για τό οποίο ήταν άπαραίτητη ή συμβουλή του κ. Υπουργοῦ, ο οποίος πολλές φορές επέδειξε τήν στοργή του προς τούς φοιτητάς, τό επεισόδιο προκάλεσε Ιδίαίτερα αίσθηση στους φοιτητικούς κύκλους.
"Ισως θα έπρεπε επί τέλους νά κατανοήσουν οί έκπρωσωποι τῶν αρχῶν ότι ή φοιτητική ψυχή είναι αρκετά εὐαίσθητος, ὥστε νά μην μένη άσυγκίνητη από τέτοιου είδους συμπεριφορά, κι' ενῶ προθυμοποιείται νά προσφέρη μάνα τής άνταποδίδου χολῆ».

*Ελπίζουμε ότι ο σεβαστός κ. Υπουργός θα θελήσει να εξετάσει την περίπτωση.

ΕΡΓΑΣΙΑ

*Η Επιμορφωτική Φοιτητική Ένωση στην προσπάθειά της να ενισχύσει τους συναδέλφους ίδρυσε εφέτος Γραφείον Εύρέσεως Έργασίας.

Πρώτο στην αίτηση μας ανταποκρίθηκε ευγενικά το Κοινό Ταμείο Αστικών Λεωφορείων, το οποίο κατά παρέκκλιση της συνθηματικής διαδικασίας προσέλαβε άμεσα έναν αριθμό συναδέλφων, τους οποίους τοποθέτησε εισπράκτορας στα λεωφορεία της πόλεώς μας.

*Η ενέργεια αυτή του Ταμείου τιμά ιδιαίτερα την Διοίκησή του και δικαιώνει για για μία ακόμη φορά την συμπάθεια με την οποία η κοινωνία περιβάλλει τον κλάδο αυτόν.

ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ

*Αλλά οι ενέργειές μας δεν περιορίστηκαν εδώ. Άπευθυνθήκαμε στην Διεθνή Έκθεση, από την Διοίκηση της οποίας ζητήσαμε την πρόσληψη ενός αριθμού γλωσσομαθών και ειδικών συναδέλφων για τις υπηρεσίες της.

*Αν και εισπράξαμε πολλές υποσχέσεις μόνο δύο συνάδελφοι προσελήφθησαν, ενώ υπήρχε αρκετός αριθμός νέων φοιτητών με έξαιρέτα προσόντα για κάθε ιδιάζουσα έκθεση υπηρεσίας στην διάρκεια της Δ.Ε.Θ.

*Εν τώ μεταξύ πολλοί από τους εκθέτες, στους οποίους απευθυνθήκαμε, ανταποκρίθηκαν στην αίτησή μας. Άθροές κατέφθασαν στα γραφεία μας οι επιστολές, με τις οποίες εκθέται ζητούν τις υπηρεσίες φοιτητών.

*Σ' όλους αυτούς, απευθύνουμε τις ευχαριστίες και την ευγνωμοσύνη ολοκληρωτού φοιτητικού κόσμου.

ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Τον περασμένο μήνα πραγματοποιήθηκε η έκδρομή της δευτέρας ομάδος της Νομικής Σχολής στο Παρίσι, υπό την αρχηγία του Γραμματέως της Σχολής κ. Α. Γεμεντζή.

Το πρόγραμμα της εφεταινής έκδρομής, οφειλόμενο έξ ολοκληρωτού στις φροντίδες του καθηγητού κ. Δελιβάνη, υπήρξε από κάθε άποψη τέλειο, αλλά και ενδιαφέρον. Περιλάμβανε επίσκεψη του Ζάγκρεμ, Ποστόιμα, όπου τὰ μεγάλα σπήλαια μήκος 50 χιλιομέτρων μέσα σέ λόφο, τή μαγευτική Στρέζα στη λίμνη Lago Maggiore, τήν Βενετία με τὰ γραφικά κανάλια, τὸ Μιλάνο, Λωζάνη και Γενεύη της Έλβετίας και τέλος τὸ Παρίσι, όπου ἡ ομάδα παρέμεινε ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα. Στὴν ἐπιστροφή ἡ ομάδα στάθμευσε στὸ Μόναχο καὶ Βιέννη.

Οἱ ἐπισκέψεις στὰ Μουσεία καὶ ἀξιοθέατα πραγματοποιήθηκε τὸν διάφορος πόλεις μετὰ τὴν φροντίδα τῶν τοπικῶν τουριστικῶν ἐπιτροπῶν, οἱ ὁποῖοι ἔδειξαν μεγάλη προθυμία ἐξυπηρέτησεως.

Στὸ Παρίσι ἡ ομάδα φιλοξενήθηκε στὸ ἐλληνικὸ περίπτερο τῆς Πανεπιστημιουπόλεως, ὅπου ἔτυχε ἰδιατέρως περιποιήσεως.

Μετὰ τὴν ἐπιπλέον ἐντυπώσεις καὶ τὴν εὐχὴν νὰ πραγματοποιηθῶναι καὶ ἄλλες ἐκδρομὲς ἐπέστρεψαν οἱ συνάδελφοι τῆς Νομικῆς ἀπὸ τὸ ἀξέχαστο ταξεῖδι τους.

Οἱ «Νομικοὶ» στὴ σκιά τοῦ «Αἴφελ»

ΟΙ ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ ΜΑΣ

*Η ΕΦΕΠΘ συνεχίζει τὴν ἐπαφή της μετὰ τὸν νέου της ὑπαίθρου. Στὸ διάστημα αὐτὸ πραγματοποιήσε τὴν ἑξῆς ἐξορμήσεις:

1) Στὸν Λαχανά, μετὰ τὴν ἐπέτειο τῶν ἰσπανικῶν μαχῶν.

Στὸ Λαχανά

2) Στὴν Ρεντίνα, ἐπίσκεψη τοῦ στρατοπέδου ΛΟΚ Ρεντίνας.

3) Στὸν Σταυρό, ψυχαγωγικὴ ἐκδρομὴ.

4) Στὸς Εὐζώνους, καὶ τὴν παραμεθόριον περιοχή.

Τὴν ἐπομένη περίοδο οἱ ἐξορμήσεις μας θὰ πυκνωθῶν, μετὰ μεγαλύτερο ἀριθμὸ φοιτητῶν.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ: ΤΟ "ΝΟΜΙΚΟΝ", -ΒΑΣ. ΣΟΦΙΑΣ 6-ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

R a i n e r M a r i a R i l k e
ΜΑΛΤΕ ΛΑΟΥΡΙΝΤΣ ΜΠΙΡΓΚΕ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ: ΔΗΜ. ΣΤ. ΔΗΜΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ "ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ", ΤΗΣ 23.4.55 ΑΠΟ ΤΟΝ κ. ΑΤΣΤΕΡΗ ΚΟΒΒΑΤΖΗ

Η μετάφραση αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν καλύτερη λογοτεχνικὴ μετάφραση πού ἐξεδόθη τελευταία στὸ τόπο μας

«Εἶναι μίᾳ ἐργασία τέλεια».

*Καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια ἂν ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας εἶχε γράψῃ τὸ Μ. Λ. Μπίργκε στὰ ἑλληνικά δὲν μπορῶ νὰ φαντασθῶ πὼς θὰ ὑπῆρχε τρόπος νὰ τὸ ἀποδώσῃ καλύτερα ἀπὸ τὸ μεταφραστῆ».

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Α. Ν. ΣΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΛΟΙ ΟΙ ΝΕΟΙ ΔΙΑΒΑΖΟΥΝ

ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ
ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ

ΜΗΝΙΑΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ
ΟΡΓΑΝΟ
ΑΝΤΙΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ
ΤΑΚΤΙΚΗΣ

ΦΙΛΙΠΠΕΣ
ΡΑΔΙΟ

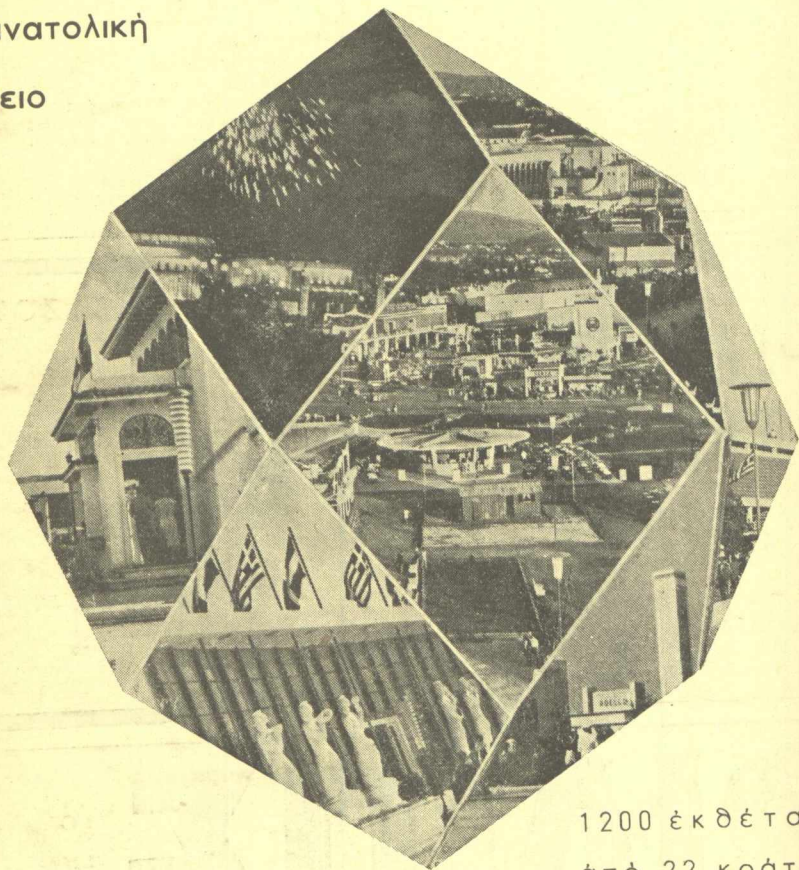
ΤΟ
ΣΗΜΑ
ΤΗΣ
ΕΓΓΥΗΣΕΩΣ

ΡΑΔΙΟΦΩΝΑ
ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΝΑ
ΡΑΔΙΟΓΡΑΜΜΟΦΩΝΑ
ΗΛΕΚΤΡ. ΞΥΡΙΣΤΙΚΑΙ ΜΗΧΑΝΑΙ
ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΨΥΓΕΙΑ
ΑΝΕΜΙΣΤΗΡΕΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ
ΝΕΣΤΩΡ ΤΕΛΛΟΓΛΟΥ

Μεγ. Ἀλεξάνδρου 28
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ή μεγαλύτερα
οικονομική
έκδηλωση
στην ανατολική
Μεσόγειο

Σεπτέμβριος 1955

1200 έκδεται
από 22 κράτη
σε 122.000 μ² χώρου

20^Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ